

Rapport fra ekspertgruppen om køn

—
Anbefalinger fra ekspertgruppen om
betydningen af køn for faglig udvikling,
læring og trivsel i dagtilbud, folkeskole og
ungdomsuddannelser

Rapport fra ekspertgruppen om køn

Anbefalinger fra ekspertgruppen om betydningen af køn for faglig udvikling, læring og trivsel i dagtilbud, folkeskole og ungdomsuddannelser

2024

ISBN nr. 87-603-3363-4 (web udgave)

Design: Center for Kommunikation og Presse

Denne publikation kan ikke bestilles.

Der henvises til webudgaven.

Publikationen kan hentes på:

www.uvm.dk

Børne- og Undervisningsministeriet

Departementet

Frederiksholms Kanal 21

1220 København K

Medlemmer af ekspertgruppen

- **Claus Holm (forperson)**, leder af Danmarks institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus Universitet.
- **Kristina Avenstrup**, områdeleder for Børnehusene Kokkedal, Fredensborg Kommune.
- **Anne Hammer**, folkeskolelærer, Sejs Skole, Silkeborg Kommune.
- **Gitte Rasmussen**, skoleleder, Virum Skole, Lyngby-Taarbæk Kommune.
- **Marius Laursen Plamboeck**, skoleelev, Øster Farimagsgade Skole.
- **Ane Stallknecht**, centerchef i Center for Børn, Unge og Familier, Odsherred Kommune.
- **Henrik Dyrby Mogensen**, faglærer på erhvervsskolen Zealand Business College i Roskilde.
- **Helene Rossing Pedersen**, leder, erhvervsskolen Learnmark Horsens.
- **Peter Møller Mink**, gymnasieelev, Skive Gymnasium.
- **Helene Caprani**, gymnasielærer, Midtjællands Gymnasium.
- **Dorte Fristrup**, rektor, Aarhus Statsgymnasium.
- **Nanna Højlund**, næstformand, Fagbevægelsens Hovedorganisation (FH).
- **Elisabeth Lund Nyborg**, chefkonsulent, Dansk Arbejdsgiverforening (DA).
- **Susanne Branner Jespersen**, sekretariatschef, LGBT+ Danmark.
- **Henriette Laursen**, direktør, KVINFO.
- **Thomas Christensen**, formand, Dansk Mandesamfund.
- **Steen Baagøe Nielsen**, Lektor, cand.mag. & ph.d., Institut for Mennesker og Teknologi, Roskilde Universitet.
- **Dorthe Staunæs**, ph.d., cand.psych., professor, Aarhus Universitet.
- **Mette Verner**, professor MSO, VIVE.
- **Lise Tingleff**, ph.d., områdechef for grundskoleområdet, EVA.

Indhold

Medlemmer af ekspertgruppen.....	3
Forord.....	5
Indledning.....	7
Ekspertgruppens kommissorium, sammenhæng og arbejdsform.....	10
Tværgående hovedanbefalinger.....	11
1. Kønsstereotype og fordomsfulde forventninger til børn og unge skal modvirkes.....	11
Udvalgt baggrundsviden.....	12
2. Behov for styrket faglighed om køn.....	14
Udvalgt baggrundsviden.....	14
3. Styrket fokus på køn i forbindelse med overgange og uddannelsesvejledning.....	16
Udvalgt baggrundsviden.....	17
4. Forsknings- og vidensindsats omkring ligestilling og køn skal samles og systematiseres.....	18
Udvalgt baggrundsviden.....	18
5. Opdatering af lovgivning for at understøtte en kønsreflekteret praksis.....	19
Udvalgt baggrundsviden.....	20
Områdespecifikke anbefalinger.....	21
Dagtilbud.....	21
Folkeskole.....	23
Erhvervsuddannelser.....	27
Gymnasiale uddannelser.....	29
Litteraturliste.....	31
Bilag 1: Ekspertgruppens samlede anbefalinger.....	35

Forord

Ekspertgruppen om betydningen af køn for faglig udvikling, læring og trivsel i dagtilbud, folkeskole og på ungdomsuddannelser blev nedsat af den tidligere børne- og undervisningsminister Pernille Rosenkrantz-Theil og videreført af nuværende børne- og undervisningsminister Mattias Tesfaye. Ekspertgruppen består af 21 medlemmer og repræsenterer praktikere, forskere, repræsentanter fra arbejdsmarkedets parter og kønspolitiske interesse- og rettighedsorganisationer.

Afsættet for ekspertgruppens arbejde er en konstatering af, at den gennemsnitlige forskel på drenge og pigers faglige resultater er voksende trods mange gode intentioner og initiativer på forskellige niveauer. I dag udgør drenge fx to ud af tre af dem med det 10 procent laveste karaktersnit ved 9. klasses afgangsprøve i dansk og matematik, hvor piger omvendt udgør to ud af tre af dem, som har de 10 procent højeste karakterer.¹ Problemet er desværre langt fra nyt. Allerede for 20 år siden kunne det konstateres, at drenge og mænd generelt set præsterede dårligere i uddannelsessystemet. Både i Danmark og internationalt har der været stigende opmærksomhed på problemet.

Ekspertgruppen noterer sig, at mange såvel nationale som internationale aktører kalder på indsatser, som skal modvirke det kønsopdelte uddannelsessystem og arbejdsmarked. Nævrende ekspertgruppe står derfor på skuldrene af en lang række forskere, eksperter og arbejdsgrupper i ind- og udland, der har arbejdet med denne køns- og ulighedsproblematik. For nylig udgav et partnerskab bestående af Dansk Arbejdsgiverforening (DA), Fagbevægelsens Hovedorganisation (FH), Kommunernes Landsforening (KL), Danske Regioner og Medarbejder- og Kompetencestyrelsen anbefalinger til nationale og lokale indsatser for at få en bedre kønsbalance i uddannelsessektoren og på arbejdsmarkedet.² Såvel disse anbefalinger som ekspertgruppens anbefalinger er afgørende, hvis indsatserne ikke fortsat skal overlades til ildsjæles lokale indsatser.

Ekspertgruppen har afholdt en åben høring, hvor alle interesserede organisationer og borgere blev inviteret til at drøfte udfordringerne på området. Inddragelsen af en større kreds har været en frugtbar proces, som har gjort ekspertgruppen – og forhåbentlig flere sammen med os – klogere.

Det er på den baggrund, at ekspertgruppen præsenterer fem tværgående hovedanbefalinger og 21 konkrete anbefalinger inden for dagtilbuds-, folkeskole- og ungdomsuddannelsesområdet. Anbefalingerne er udformet med det formål at bidrage til at mindske uhensigtsmæssige betydninger af køn i forhold til faglig udvikling, læring og trivsel i dagtilbud, folkeskole og på ungdomsuddannelser. Det er ekspertgruppens overbevisning, at disse anbefalinger kan bidrage til at løfte flere drenge i uddannelsessystemet – hvis der vel at mærke kan mobiliseres den nødvendige politiske og pædagogiske indsats til at handle på dem.

Køn er genstand for omfattende debat i tiden. Nogle mener, at køn er et naturgivent fænomen, som den biologiske videnskab har de væsentligste indsigter til at forstå. Andre mener, at det udelukkende er socialt betinget. Ekspertgruppens anbefalinger til at nedbringe de faglige forskelle mellem kønnene ud fra en generel betragtning trækker på den opfattelse, at køn og kønsforskelle bliver til i et samspil mellem det omgivende samfund og individets forventninger til egen faglig udvikling, læring og trivsel. I forlængelse af kommissoriet for ekspertgruppen har ekspertgruppen derfor været optaget af, hvordan

¹ DEA (2021). *Dobbelt så mange drenge som piger får meget lave karakterer.*

² Dansk Arbejdsgiverforening et al. (2023). *Opgør med kønsopdelte uddannelser kræver fælles indsats.*

dette samspil kan påvirkes og formes, så uhensigtsmæssige betydninger af køn for børn og unges faglige præstationer nedbringes mest muligt.

Ekspertgruppen har lagt følgende tre hovedpræmisses til grund for arbejdet:

- Drengene præsterer gennemsnitligt set fagligt dårligere end piger i uddannelsessystemet. Det er vigtigt at understrege, at der bag gennemsnitsbetragtningerne findes mange drenge, der præsterer godt, ligesom der findes såvel drenge som piger, der har brug for mere hjælp til at styrke deres faglige udvikling, læring og trivsel. Ekspertgruppen har bestræbt sig på at formulere anbefalinger, der både kan gøre en forskel for den voksende gruppe af drenge, som uddannelsessystemet ikke lykkes med at løfte, og mere generelt bidrage til at mindske betydningen af køn, som er uhensigtsmæssige for alle i forhold til børn og unges faglige udvikling, læring og trivsel.
- Gruppen af fagligt svagt præsterende drenge er ud fra en gennemsnitlig betragtning ikke kun karakteriseret ved køn, men også ved andre faktorer som socioøkonomisk baggrund og etnicitet, som har betydning for deltagelse og præstationer i uddannelsessystemet. Det er ekspertgruppens opfattelse, at løsningerne forudsætter en bedre forståelse af de samvirkende dynamikker bag social, kulturel og kønsbetinget arvegods, og hvordan de påvirker børn og unges faglige resultater.
- Passende høje forventninger fra fagprofessionelle og omverdenen kan i øvrigt generelt fremme børn og unges faglige udvikling, læring og trivsel. Omvendt kan lave forventninger hæmme børn og unges faglige udvikling, læring og trivsel. Nogle drenge møder for lave eller endda negative og kønsstereotype forventninger, som ikke altid matcher drengenes egne forventninger eller behov for at blive set og hørt. Spørgsmålet om, hvordan der kan og bør skabes bedre balance mellem forventninger til børn og unge samt børn og unges egne behov og forventninger, har derfor været et centralt emne i ekspertgruppens drøftelser og anbefalinger.

Ambitionen med ekspertgruppens anbefalinger er at bidrage til, at alle børn og unge i Danmark tilbydes pædagogiske læringsmiljøer i dagtilbud, folkeskole og ungdomsuddannelse, der tager udgangspunkt i deres forskelligartede startbetingelser. De skal udfordres og støttes så langt, som netop deres individuelle potentiale rækker til – uanset deres køn.

God læselyst.

Claus Holm
Forperson for ekspertgruppen

Indledning

Drengene præsterer gennemsnitligt set fagligt dårligere i uddannelsessystemet end piger. Tendensen konstateres i mange lande og har i dansk sammenhæng været markant stigende i løbet af de sidste ti år.³ Det medfører tab af fagligt potentiale og muligheder for den enkelte, og samfundet som helhed kan gå glip af talent.

Kønsmæssige forskelle i faglig udvikling og resultater, som allerede kan identificeres tidligt i børnenes liv, kan have betydning for børn og unge på deres vej gennem uddannelsessystemet. Allerede i en tidlig alder kan man iagttage forskelle i drenge og pigers sproglige udvikling, hvor nogle studier viser, at piger fx har et lidt større ordforråd end drenge.⁴ Hvad angår overgangen fra dagtilbud mv. til folkeskole, er der flere drenge end piger, der får udsat deres skolestart. De bliver et år længere i dagtilbud og begynder først et år senere i børnehaveklasse.⁵

I folkeskolen viser forskellen mellem drenge og pigers faglige resultater sig allerede i 2. klasse, hvor piger præsterer bedre end drenge i læsning. Denne forskel er relativt konstant gennem hele skoletiden. Der eksisterer også kønsstereotype opfattelser af fagene. Piger opfattes generelt som værende dygtigere til sprog og læsning, mens drenge opfattes som dygtigere til matematik og naturfag. Sprogfag bliver med andre ord stereotypiseret som "pige-fag", mens matematiske og tekniske fag opfattes som "dreng-fag". Generelt præsterer piger også bedre i dansk og sprogfag, mens drenge er bedre i matematik og naturfag. Drengenes forspring i disse fag ser dog ud til at være indsnævret over de sidste par år.⁶

De stigende forskelle i faglige resultater illustreres også tydeligt af karakterforskelle mellem drenge og piger i folkeskolen og gymnasiet, jf. figur 1 og 2 nedenfor. Sammenligner man alene drenge og piger på de samlede karaktergennemsnit, får piger et højere karaktergennemsnit ved folkeskolens afgangsprøver. Denne karakterforskel er på bare ét årti mere end fordoblet. Der er også indikationer på, at drenge – i højere grad end piger – præsterer dårligere, hvis de kommer fra ressourcetsvage hjem.

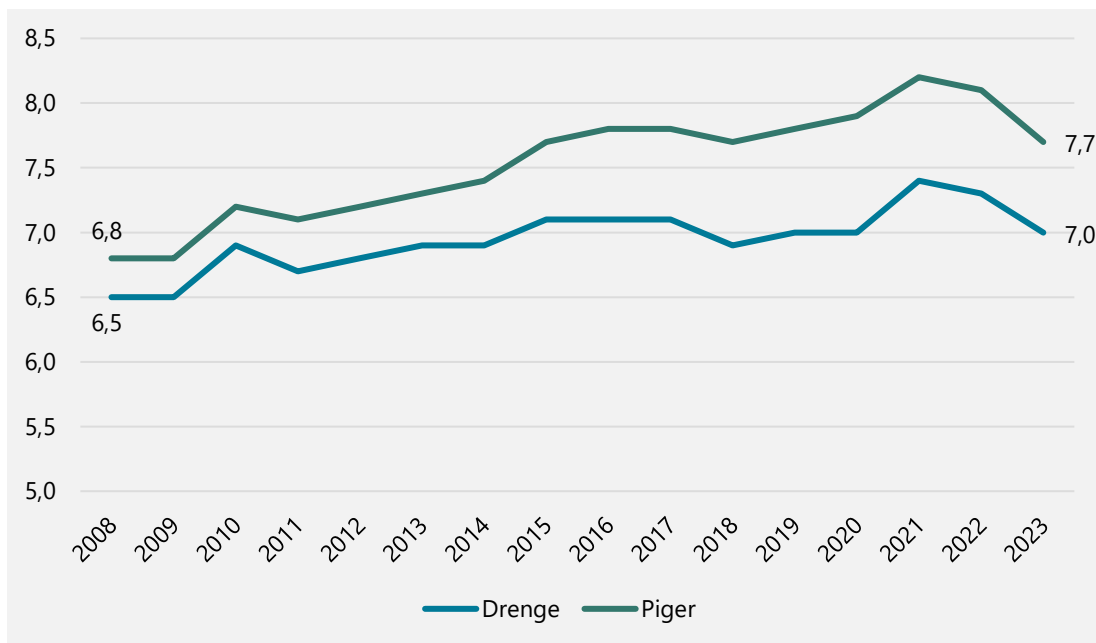
³ Børne- og Undervisningsministeriets egne beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks Elevregister.

⁴ Bleses et al. (2008). *The Danish Communicative Developmental Inventories: Validity and main developmental trends*; Frank et al. (2021). *Variability and consistency in early language learning: The Wordbank project*; Berglund, E., Eriksson, M. & Westerlund, M. (2005). Communicative skills in relation to gender, birth order, childcare and socioeconomic status in 18-month-old children. *Scandinavian Journal of Psychology*, 46(6): 485-491.

⁵ Børne- og Undervisningsministeriets egne beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks Elevregister.

⁶ Heyder, A., Kessels, U (2013). *Is School Feminine? Implicit Gender Stereotyping of School as a Predictor of Academic Achievement*.

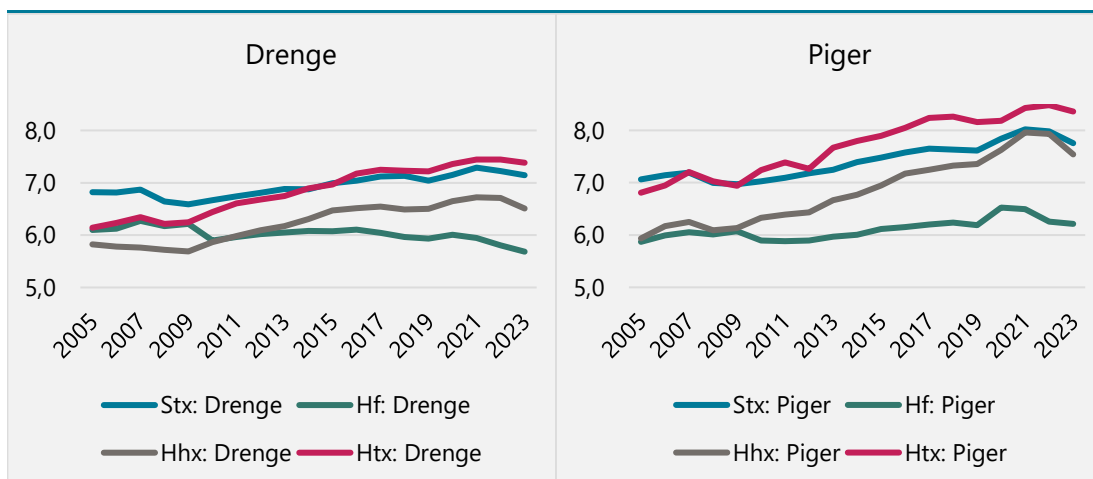
Figur 1. Udvikling i karaktergennemsnit i folkeskolen opdelt efter køn, 2008-2023

Anm.: Opgjort blandt elever i 9. klasse på tværs af alle grundskoletyper. Privatister og elever i specialklasser indgår ikke. Indberettede prøvekarakterer fra skoleåret 2019/2020, 2020/2021 og 2021/2022 er baseret helt eller delvist på ophøjede standpunktskarakterer grundet aflysninger af folkeskolens prøver som følge af COVID-19.

Kilde: Uddannelsesstatistik.dk

Figur 2. Udvikling i karaktergennemsnit på stx, hf, hhx og htx opdelt efter køn, 2005-2023

Anm.: Karaktergennemsnittet er det karaktergennemsnit studenterne søger videre med, dvs. det er inkl. bonus for ekstra A-fag. Eksamensresultatet er omregnet til 7-trinsskalaen, hvis det oprindeligt var modtaget på 13-trinsskalaen.

COVID-19 påvirkede afholdelsen af eksaminer på de gymnasiale uddannelser og medførte aflysninger af visse eksaminer i 2020, 2021 og 2022. Eleverne fik opløftet deres afsluttende standpunktskarakterer til også at være prøvekarakterer i aflyste eksaminer. Kilde: Uddannelsesstatistik.dk

På ungdomsuddannelserne konstateres også markante forskelle i faglige præstationer og uddannelsesveje mellem drenge og piger. Piger er i højere grad end drenge i gang med en ungdomsuddannelse et år efter, at de har afsluttet 9. klasse eller 10. klasse. Køn har en selvstændig betydning uafhængigt af andre baggrundsfaktorer i forhold til sandsynligheden for, at eleverne fuldfører uddannelsen.⁷

På gymnasierne er forskellen mellem drenge og pigers karaktergennemsnit stigende. Pigerne får i gennemsnit højere karakterer end drengene på alle de gymnasiale uddannelser. Undersøgelser viser også, at der er forskel på, hvordan drenge og piger forholder sig til at være ansvarlige for egen læring, som de forventes i gymnasiet. Nogle drenge tager i mindre grad gymnasiets rammer og forventninger på sig og finder i mindre grad, at undervisningen er relevant for dem.⁸

På erhvervsuddannelserne er forskelle mellem mænd og kvinder særligt fremtrædende i de skæve kønssammensætninger blandt eleverne på de enkelte uddannelser. I 2020 befandt 9 ud af 10 elever på erhvervsskolerne sig på en uddannelse, hvor ét køn udgør mere end 60 procent af eleverne. Det er for det første en udfordring, fordi elever, der tilhører minoritetskønnet på en erhvervsuddannelse, i højere grad har tendens til at falde fra og trives generelt i ringere grad end majoritetskønnet. 43 procent falder fra og gennemfører ikke den uddannelse, som de er begyndt på, hvis de er en del af minoritetskønnet på uddannelsen. En væsentlig mindre andel – 26 procent – falder fra, hvis de er fra majoritetskønnet på deres uddannelse.⁹ For det andet er det en udfordring, fordi den skæve kønssammensætning på erhvervsuddannelserne er med til at give et kønsopdelt arbejdsmarked, hvor nogle erhverv og brancher er meget domineret af ét køn.¹⁰ Der er desuden en klar tendens til, at minoritetskønnet i højere grad oplever uønsket seksuel opmærksomhed. Omfanget er størst for kvinder på de mandsdominerede uddannelser, hvor omkring hver tredje kvinde har oplevet uønsket seksuel opmærksomhed (29 procent) sammenlignet med omkring hver sjette mand (16 procent).¹¹

Andre væsentlige baggrundsfaktorer end køn har en betydning i forhold til børns og unges faglige resultater. Lav socioøkonomisk status og etnisk minoritetsbaggrund fører gennemsnitligt set til lavere faglige resultater.¹² Derfor kan man tale om dobbelt udsathed for elever, som får lavere karakterer grundet forventninger til deres køn, og grundet forventningerne fx til deres socioøkonomiske baggrund eller etnicitet.¹³ Af samme grund er det vigtigt at indkredse mere præcist, hvilke drenge som præsterer relativt dårligere – og hvordan og hvorfor – for at kunne pege på gode løsninger.

Ekspertgruppen har på den baggrund ønsket at give anbefalinger, der er så konkrete som muligt, og pege på indsatser, der bør iværksættes for at modarbejde uhensigtsmæssige og stereotype forventninger knyttet til køn set i sammenhæng med socioøkonomisk baggrund, etnicitet, alder m.v. Med kønsstereotyper menes fordomme om, hvordan drenge og piger naturligt er og bør være. Kønsstereotyper modvirkes ved at møde eleven med udgangspunkt i den enkeltes kompetencer og potentialer frem for fordomme baseret på køn.

⁷ Børne- og Undervisningsministeriet (2022). *Fagligt gab mellem drenge og piger. Kortlægning og analyse – Fagligt gab i folkeskolen og på ungdomsuddannelser.*

⁸ Hutter et al. (2013). *Drenge og piger på ungdomsuddannelserne: Hvad betyder køn for elevernes uddannelsespraksis?*

⁹ Institut for Menneskerettigheder (2020). *Minoritetskøn på erhvervsuddannelser.*

¹⁰ Forklaringer på og konsekvenser af det kønsopdelte arbejdsmarked (vive.dk).

¹¹ Institut for Menneskerettigheder (2024). *Analyse om seksuel chikane på erhvervsuddannelser*

¹² Se bl.a. Højen et al. (2017). *Patterns of educational achievement among groups of immigrant children in Denmark emerge already in preschool second-language and preliteracy skills*; Bleses, et al. (2018). *Elever med svage kompetencer i sprog og læseforståelse. Forskningskortlægning af effektive indsatser, risikofaktorer og sammenhænge med anden læring*; Højen, et al. (2020). *Børn af forældre på overførselsindkomst: Udvikling af sprog og læsning.*

¹³ NOU (2019). *Nye sjanser – bedre læring – Kjønnsforskelle i skolepræstationer og uddannelsesløb.*

Ekspertgruppens kommissorium, sammenhæng og arbejdsform

Af ekspertgruppens kommissorium fremgår det, at målet med ekspertgruppens anbefalinger er at nedbringe betydningen af køn for faglig udvikling og faglige resultater i dagtilbud, folkeskole og på ungdomsuddannelser. Nærværende rapport fremlægger ekspertgruppens anbefalinger, som ifølge kommissoriet skal kunne gennemføres inden for den aktuelle økonomiske ramme. Ekspertgruppen har dog valgt også at komme med nogle anbefalinger, der kan være forbundet med udgifter. Ekspertgruppen har desuden valgt at præcisere kommissoriets opdrag til at gælde 'uhensigtsmæssige betydninger af køn' snarere end betydninger af køn bredt set.

Af kommissoriet fremgår desuden, at hovedfokus for arbejdet skal være betydningen af undervisningsform, indhold og organisering for elevernes læring og generelle motivation. Ekspertgruppen har også haft til opgave at se på, om udvikling i faglige forskelle mellem kønnene i folkeskolen også hænger sammen med den pædagogiske praksis i dagtilbud og mere generelt med strukturelle forhold som fx lovgivning eller kompetencer hos de fagprofessionelle i dagtilbud, folkeskole og ungdomsuddannelser.

Ekspertgruppens anbefalinger er blevet til gennem grundige drøftelser på møder i ekspertgruppen. Der er blevet afholdt i alt 12 møder, og undervejs er dagtilbuds-, folkeskole- og ungdomsuddannelsesområdet blevet behandlet særskilt. Vidensgrundlaget for ekspertgruppens arbejde er eksisterende forskningslitteratur samt oplæg fra forskere og praktikere på dagtilbuds-, folkeskole- og ungdomsuddannelsesområdet. Medlemmerne har i tillæg også trukket på egen ekspertise, forskning og erfaringer. I ekspertgruppen har der været forskellige opfattelser af, hvordan man mest effektivt reducerer betydningen af køn for faglige resultater. Det betyder, at hele ekspertgruppen er nået til enighed om de fremlagte anbefalinger, men også at der på tværs af denne enighed kan lægges vægt på forskellige fortolkninger af såvel enkelte som de samlede anbefalinger.

Ekspertgruppen har prioriteret en åben arbejdsform, hvor eksterne oplægsholdere løbende er blevet inviteret til at præsentere relevante forskningsperspektiver og praksiserfaringer på området. Der blev den 2. oktober 2023 afholdt en høringsdag, hvor interessenter og fagpersoner fik mulighed for at bidrage med forslag og faglige perspektiver til arbejdet. Ekspertgruppens anbefalinger er således formuleret på et videns- og forskningsinformeret grundlag og med vægt på erfaringer og indsigter fra praksis.

Ekspertgruppen er i arbejdsprocessen blevet sekretariatsbetjent af Børne- og Undervisningsministeriet.

Tværgående hovedanbefalinger

Ekspertgruppen har i sit arbejde identificeret en række udfordringer, der går på tværs af dagtilbud, folkeskole og ungdomsuddannelser. Gruppen har derfor formuleret fem tværgående hovedanbefalinger:

1. Kønsstereotype og fordomsfulde forventninger til børn og unge skal modvirkes
2. Behov for styrket faglighed om køn
3. Styrket fokus på køn i forbindelse med overgange og uddannelsesvejledning
4. Forsknings- og vidensindsats omkring ligestilling og køn skal samles og systematiseres
5. Opdatering af lovgivning for at understøtte en kønsreflekteret praksis.

Ekspertgruppens fem hovedanbefalinger kan ikke ses isoleret. De skal forstås som en samlet, helhedsorienteret indsats for at fremme ligestilling og nedbringe uhensigtsmæssige betydninger af køn i dagtilbud, folkeskole og på ungdomsuddannelser. Samlet set skal hovedanbefalingerne bidrage til, at børn og unge skal mødes i øjenhøjde, hvor deres behov, forudsætninger og forventninger bliver set og modsvaret didaktisk og pædagogisk. Her er det afgørende, at relevante fagpersoner og ledelse aktivt modvirker stereotype fordomme baseret på køn og andre sociale kategorier, der kan være begrænsende for barnets eller den unges udfoldelsesmuligheder. Sådan gives de bedste forudsætninger for faglig udvikling, læring og trivsel.

I det følgende vil de fem hovedanbefalinger blive uddybet. Ud over de fem tværgående hovedanbefalinger har ekspertgruppen også formuleret 21 områdespecifikke anbefalinger, der mere konkret kan bidrage til at fremme børn og unges faglige udvikling, læring og trivsel i dagtilbud og i uddannelsessystemet uanset køn. Disse anbefalinger kan findes i rapportens anden del.

1. Kønsstereotype og fordomsfulde forventninger til børn og unge skal modvirkes

Det er ekspertgruppens første hovedanbefaling, at der på tværs af dagtilbud, folkeskole og ungdomsuddannelser arbejdes systematisk med at modvirke stereotype og fordomsfulde forventninger til børn og unge baseret på deres køn – særligt med henblik på at fremme ligestilling og for at undgå stereotype fordomme og forventninger til drenge.

Når børn og unge mødes af stereotype forventninger, kan det medføre, at de ikke motiveres til at leve op til deres fulde potentiale. Det kan fx komme til udtryk ved, at nogle drenge, der opleves som værende umotiverede for skolearbejde, ikke bliver mødt i øjenhøjde med tilstrækkelige og med positive forventninger til deres deltagelse i undervisningen. Derfor bør der i højere grad arbejdes for, at alle børn og unge bliver mødt af en kønsreflekteret pædagogisk tilgang i dagtilbud, folkeskole og på ungdomsuddannelser. Det vil sige, at de bliver mødt af passende høje forventninger fra de fagprofessionelle, der understøtter børn og unge uanset køn.

En motiverende pædagogik i øjenhøjde, hvor alle børn tilbydes muligheder for læring, faglig udvikling og trivsel med udgangspunkt i passende høje forventninger i dagtilbud, folkeskole og på ungdomsuddannelser, forudsætter, at de relevante fagpersoner har en reflekteret tilgang til køn. Det vil sige, at de både er bevidste om, hvilke forståelser af køn der er på spil i deres pædagogiske og didaktiske praksis og samtidig kan tilpasse sig barnets eller den unges reaktion på deres tilgang.

Udvalgt baggrundsviden

Dagtilbud

Forskning indikerer, at der kan være børn i dagtilbud, der behandles forskelligt afhængigt af deres køn.¹⁴ En reproduktion af, hvad man kan kalde traditionelle kønsforståelser, kan både komme fra børnene selv og fra det pædagogiske personale og kan have betydning for børns deltagelses- og udfoldelsesmuligheder. Traditionelle kønsforståelser kan også være til stede i legetøj, bøger, børns lege og venskaber. Et forskningsprojekt, der er baseret på et samarbejde med fire børnehaver, peger på, at der kan være en tendens til, at det pædagogiske personale forventer, at piger er mere stillesiddende, disciplinerede og omsorgsfulde. Drengene forventes modsat at være vildere og mere kropslige, aktive og udfarende end piger. Forskningsprojektet peger også på, at drenge får mere skældud end piger og bliver oftere sendt ud på legepladsen for at "krudte af".¹⁵

Det pædagogiske personale kan ved at reflektere over betydningen af køn i deres pædagogiske praksis udfordre de traditionelle kønsforståelser og bidrage til at udvide og understøtte børns deltagelses- og udviklingsmuligheder.¹⁶ En undersøgelse viser, at det pædagogiske arbejde med ligestilling og mangfoldighed i forhold til bl.a. køn ikke er særlig udbredt i et udsnit af landets dagtilbud. Kun få af de adspurgte dagtilbud tilkendegiver at arbejde med at inddrage mangfoldighed og ligestilling som et fokus i opbygningen af en mere systematisk evalueringskultur.¹⁷

En undersøgelse blandt danske dagtilbudsledere peger bl.a. på, at der er et behov for at opdyrke et fagfelt og et fagsprog i dansk institutionspædagogisk praksis, der handler om at få blik for og udvide de normer, der eksisterer og har indflydelse på børnenes handle-, erfarings- og udviklingsrum.¹⁸

Folkeskole og ungdomsuddannelser

Lærerens imødekomende forventninger til den enkelte elev har stor betydning i forhold til at skabe et godt undervisningsmiljø.¹⁹ Lærerens positive forventninger er med til at støtte arbejdsfællesskabet i klassen, men er også i lige så høj grad med til at lære den enkelte elev at have positive forventninger til sig selv og at have tiltro til egne evner og til at kunne deltage i og mestre faget.²⁰

I den sammenhæng er det værd at bemærke, at elevernes socioøkonomiske baggrund har stor betydning for elevernes faglige resultater og har væsentligt større betydning end elevernes køn.²¹ Drengene med svag socioøkonomisk baggrund oplever "dobbelt udsathed", når det kommer til at præstere godt i skolen både grundet de kønsspecifikke forventninger fra lærere og tilsvarende grundet forventninger til

¹⁴ Christensen et al. (2023). *Køn i børnehaven – en forskningsrapport*; Thorsen (2022). *Mellem genkendelighed og forandring – en etnografisk undersøgelse af, hvordan børn konstitueres som piger og drenge i børnehaven*.

¹⁵ Christensen et al. (2023). *Køn i børnehaven – en forskningsrapport*; Emilson & Johansen (2013). *Participation and gender in circle-time situations in preschool*.

¹⁶ Christensen et al. (2023). *Køn i børnehaven – en forskningsrapport*

¹⁷ Hamilton & Padovan-Özdemir (2020). *Mangfoldighed og ligestilling i dagtilbud*.

¹⁸ Hamilton & Padovan-Özdemir (2020). *Mangfoldighed og ligestilling i dagtilbud*.

¹⁹ EVA (2013). *Høje forventninger til alle elever*.

²⁰ Hattie, J. (2009). *Visible Learning – a Synthesis of over 800 Meta-analyses Relating to Achievement*; Hattie (2013).

Synlig læring for lærere; Hattie & Yates, (2013). Forklaringer på og konsekvenser af det kønsopdelte arbejdsmarked (vive.dk).

²¹ Børne- og Undervisningsministeriet (2022). *Fagligt gab mellem drenge og piger. Kortlægning og analyse – Fagligt gab i folkeskolen og på ungdomsuddannelser*.

deres socioøkonomiske baggrund.²² Danske velfærdsprofessionelle (pædagoger, sundhedsplejersker, sagsbehandlere og lærere) har en tendens til at tillægge den socioøkonomiske baggrund stor betydning. Det kan føre til lave og negative forventninger til de pågældende børns udvikling, som kan give grobund for selvopfyldende profetier.²³

Stereotype forventninger er baseret på et generaliseret billede af den gruppe, som personen repræsenterer, og ikke på personens egentlige adfærd.²⁴ I skolen bliver eleverne kontinuerligt udsat for forventninger på baggrund af fx deres køn, sociale baggrund og andre faktorer – og en kombination af disse.

Såvel lærernes som elevernes egne traditionsbaserede og stereotypiske forventninger til en "typisk dreng" og en "typisk pige" kan virke begrænsende på de faglige udviklingsmuligheder. Fx kan antagelser om, at piger er mere flittige, samarbejdende og dygtige, mens drenge er mere konkurrenceorienterede og mindre disciplinerede virke regulerende for adfærdsmønstre i og uden for undervisningen.²⁵

Stereotype forventninger kan således være med til at fastlåse elever i bestemte positioner, hvilket kan være hæmmende for deres personlige og faglige udvikling. Omvendt kan en reflekteret og imødekomende tilgang til undervisningen, hvor læreren forsøger at anskue undervisningen fra elevernes perspektiver og ser på eleverne som værende i konstant udvikling, være med til at undgå eller bryde med fastlåste stereotype forventninger.²⁶ En sådan tilgang kræver, at de involverede lærere, pædagoger og ledere sætter sig for aktivt at justere undervisningen for at ændre negative mønstre som fx kønsstereotype forventninger til eleverne.²⁷

Der eksisterer også kønsstereotype opfattelser af fagene. Piger opfattes generelt som værende dygtige til sprog og læsning, mens drenge opfattes som dygtigere til matematik og naturfag.²⁸ Sprogfag bliver med andre ord stereotypiseret som "pigefag", mens matematiske og tekniske fag opfattes som "drengefag".²⁹ Generelt præsterer piger også bedre i dansk og sprogfag, mens drenge er bedre i matematik og naturfag. Drenges forspring i disse fag ser dog ud til at være indsnævret over de seneste år.³⁰

Kønnede tendenser viser sig også ved, at piger i højere grad end drenge udviser personlige og sociale kompetencer, som hænger sammen med forventninger om gode skoleresultater, fx karaktertræk som planmæssighed og selvdisciplin.³¹ Piger opleves også som mere motiverede for skolearbejde, og de leverer en større arbejdsindsats end drenge. Lærere oplever ligeledes, at piger har bedre selvkontrol og bedre kan tilpasse sig skolens normer end drenge.³²

Til gengæld ses det, at drenge generelt har større tiltro til egne evner og er mindre bekymrede for at fejle end piger. Uafhængigt af deres faktiske faglige formåen har drenge typisk højere faglig selvtilid i

²² NOU (2019). *Nye sjanser – bedre læring – Kjønnsforskeller i skoleprestasjoner og uddanningsløp.*

²³ Ejrnæs, Morten (2004d). Pædagogers, sundhedsplejerskers, sagsbehandlers og lærerens brug af begrebet social arv. I *Social opdrift – social arv.*

²⁴ Ellemers (2018). *Gender Stereotypes.*

²⁵ Alan et al. (2018). *Gender Stereotypes in the Classroom and Effects on Achievement*; Muntoni & Retelsdorf (2018). *Gender-specific teacher expectations in reading - The role of teachers' gender stereotypes*; Salikutluk & Heyne (2017). *Do Gender Roles and Norms Affect Performance in Maths?*

²⁶ Staunæs et al. (2022). *Det lovende er kønsklogt og responsivt.*

²⁷ Prieto-Rodriguez et al. (2020). *STEM Initiatives Matter: Results from a Systematic Review of Secondary School Interventions for Girls.*

²⁸ Heyder, A., Kessels, U (2013). *Is School Feminine? Implicit Gender Stereotyping of School as a Predictor of Academic Achievement*; Nowicki & Lopata (2017). *Children's implicit and explicit gender stereotypes about mathematics and reading ability*; Cvencek et al. (2011). *Math-Gender Stereotypes in Elementary School Children.*

²⁹ Heyder, A., Kessels, U (2013). *Is School Feminine? Implicit Gender Stereotyping of School as a Predictor of Academic Achievement.*

³⁰ Børne- og Undervisningsministeriet (2022). *Fagligt gab mellem drenge og piger. Kortlægning og analyse – Fagligt gab i folkeskolen og på ungdomsuddannelser.*

³¹ NOU (2019). *Nye sjanser – bedre læring – Kjønnsforskeller i skoleprestasjoner og uddanningsløp.*; Hutter et al. (2013). *Drenge og piger på ungdomsuddannelserne: Hvad betyder køn for elevernes uddannelsespraksis?*

³² Egelund et al. (2018). *Piger og Drenge i Skolen.*

matematik og naturfag, mens piger typisk har højere faglig selvtilid i sprogfagene.³³ Selvom faglig selvtilid som udgangspunkt er positivt, kan et urealistisk selvbillede risikere at skygge for nødvendigheden af at yde en indsats i skolen.

2. Behov for styrket faglighed om køn

Det er ekspertgruppens anden hovedanbefaling at styrke opkvalificeringen af fagprofessionelle og lederes faglighed om kønsperspektivet på tværs af dagtilbud, folkeskole og ungdomsuddannelse i grunduddannelse og efter- og videreuddannelse. Det kan bidrage til at understøtte fagprofessionelle i arbejdet med at fremme ligestilling og nedbringe uhensigtsmæssige forventninger til køn i relation til børn og unges faglige udvikling, læring og trivsel. Opkvalificeringens gennemslagskraft i praksis forudsætter, at der er tilstrækkeligt med kvalificeret fagprofessionelle på tværs af områderne. Heri ligger dels, at der bør rekrutteres tilstrækkeligt med uddannet personale, ligesom der dels bør arbejdes for at skabe en mere heterogen personalegruppe, som i højere grad afspejler det omkringliggende samfund, så alle børn og unge bliver mødt af voksne, som de kan identificere sig med.

Fagprofessionelle i dagtilbud, folkeskole og ungdomsuddannelser skal have bedre forudsætninger for at arbejde reflekteret med køn og herigennem bidrage til at nedbringe uhensigtsmæssige betydninger af køn for børn og unges faglige udvikling, læring og trivsel. Dette forudsætter dels tiltag på grund- og merituddannelserne og dels muligheder for efter- og videreuddannelse såsom diplomuddannelser, masteruddannelser og lederuddannelser for fagpersoner på tværs af dagtilbud, folkeskole og ungdomsuddannelser.

Det er samtidig en forudsætning, at der på tværs af dagtilbud, folkeskole og ungdomsuddannelser rekrutteres tilstrækkeligt uddannet personale, da det har afgørende betydning for kvaliteten af det pædagogiske læringsmiljø og undervisningen. Rekruttering af uddannet personale er især en udfordring på dagtilbuds- og folkeskoleområdet, og der er faldende ansøgertal til pædagog- og læreruddannelsen. Samtidig er både pædagog- og læreruddannelsen præget af kønsskævhed, hvor der er klar overvægt af kvindelige ansøgere.³⁴

Udvalgt baggrundsviden

Uddannelse

På pædagoguddannelsen indgår kønsperspektivet allerede som en del af uddannelsen, som alle studerende møder undervejs. Siden 2014 har viden om seksualitet og kønsidentitet været en obligatorisk del

³³ Egelund et al. (2018). *Piger og Dreng i Skolen*.

³⁴ Undervisningsministeriet og Uddannelses og Forskningsministeriet (2017). *Læreruddannedes mobilitet på arbejdsmarkedet - Analyse af læreruddannedes rejse gennem arbejdslivet*. Tal fra Uddannelses- og Forskningsministeriet. *Ansøgere og optagne fordelt på køn, alder og adganggrundlag*.

af pædagoguddannelsen. I bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som pædagog fremgår det også, at den studerende skal have viden om kønsidentitet, seksualitet, ligestilling og familierformer, og at den studerende skal kunne formulere faglige mål og midler til skabelse af rum for menneskers mangfoldighed og til understøttelse af kønnenes lige muligheder.³⁵ En evaluering af pædagoguddannelsen viser, at kun 20 procent af de adspurgte personaleledere i daginstitutioner vurderer, at deres nyuddannede medarbejdere enten "i meget høj grad" eller "i høj grad" kan anvende deres viden om seksualitet, køn og mangfoldighed i tilrettelæggelse og udvikling af det pædagogiske arbejde. 52 procent svarer "i nogen grad", mens 28 procent svarer "i mindre grad/slet ikke".³⁶ Dette kan indikere, at der er potentiale for at styrke fokus på køn på pædagoguddannelsen.

På læreruddannelsen indgår køns- og ligestillingsperspektiver også. De studerende skal "gennem uddannelsen tilegne sig et solidt fagligt, pædagogisk og didaktisk grundlag for at undervise i folkeskolens fag og for at skabe og lede inkluderende fællesskaber, der bidrager til alle elevers faglige og alsidige udvikling uanset baggrund". De studerende beskæftiger sig på læreruddannelsen også med "børn og unges udvikling, trivsel og identitetsdannelse, herunder resiliens og socialiseringskategorier som køn, etnicitet og social baggrund" og "samfundsmæssige forhold" bl.a. i forhold til "lighed og ulighed".³⁷ Derudover er der muligheder for efteruddannelse med et mere specifikt fokus på køns betydning i undervisningen.

I en skolekontekst kan ledelse gøre en vigtig forskel i forhold til både opbakning og organisering af faglige læringsfællesskaber.³⁸ Det er således afgørende med et tydeligt ledelsesfokus på kønsreflekteret pædagogik, hvis skolerne skal lykkes med at implementere det i praksis.

I forhold til underviserne på erhvervsuddannelserne er der sket et løft af lærernes faglige og pædagogiske kompetencer over de seneste par år.³⁹ For nuværende stilles der dog ingen eksplicitte krav om, at der i lærernes uddannelse er fokus på køn og ligestilling.

For at opnå undervisningskompetence til at kunne undervise på gymnasiale uddannelser er det et krav, at man gennemfører et pædagogikum, som er en etårig teoretisk og praktisk uddannelse. Køn og ligestilling står ikke eksplicit nævnt i pædagogikumbekendtgørelsen eller i studieordningen for teoretisk pædagogikum, men kan blive berørt i nogle kurser.

Rekruttering

Det pædagogiske personales uddannelse og efteruddannelse har betydning for den pædagogiske praksis og læringsmiljøet i dagtilbud. Det har også betydning for det pædagogiske personales interaktion med børnene.⁴⁰ På folkeskoleområdet er der også klare indikationer på, at undervisning med uddannede lærere med kompetence i de fag, de underviser i, giver eleverne et større fagligt udbytte af undervisningen.⁴¹ Derfor er tilstrækkeligt velkvalificeret pædagogisk personale og lærere afgørende for børnenes udvikling i dagtilbuddene og elevernes faglige udvikling i folkeskolen. Dertil kommer, at personalet kan arbejde reflekteret med køn.

Pædagog- og læreruddannelsen er begge velfærdsuddannelser med en ulige kønssammensætning. Særligt på pædagoguddannelsen er der langt flere kvinder end mænd. Mænd udgør 25 procent af de

³⁵ Uddannelses- og Forskningsministeriet. Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som pædagog.

³⁶ Uddannelses- og Forskningsstyrelsen (2021). *Evaluering af pædagoguddannelsen*.

³⁷ Uddannelses- og Forskningsministeriet (2023). *Bekendtgørelse om uddannelsen professionsbachelor som lærer i folkeskolen*.

³⁸ Staunæs et al (2022). *Det lovende er kønsklogt og responsivt*.

³⁹ Regeringen (2014). *Aftale om Bedre og mere attraktive erhvervsuddannelser*.

⁴⁰ Bauchmüller et al. (2014). *Long-run benefits from universal high-quality preschooling*; Christoffersen et al. (2014). *Daginstitutionens betydning for børns udvikling: En forskningsoversigt*.

⁴¹ VIVE (2019). *Betydningen af kompetencedækning og læreruddannelsesbaggrund*.

studerende på pædagoguddannelsen.⁴² I daginstitutionerne udgør mænd 13 procent af det pædagogiske personale.⁴³ Kigger man nærmere på uddannelsesbaggrunden blandt det mandlige pædagogiske personale, så har 40 procent en pædagoguddannelse og 6 procent har en pædagogisk assistentuddannelse.⁴⁴

En mere mangfoldig personalegruppe, herunder bl.a. flere mandlige ansatte i dagtilbud, kan ifølge en undersøgelse bidrage til at skabe en mere nuanceret kønsforståelse for børnene i dagtilbud ved at vise, at mænd også kan beskæftige sig med pædagogisk arbejde og arbejde med de yngste børn i dagtilbud.⁴⁵

Mænd udgør også 37 procent af de studerende på læreruddannelsen.⁴⁶ I folkeskolen er det under en tredjedel af lærerne (31 procent), der er mænd.⁴⁷ Det er imidlertid ikke muligt entydigt at sige, om den skæve kønsfordeling på uddannelserne har en selvstændig effekt på børn og unges udvikling og faglige resultater.⁴⁸

3. Styrket fokus på køn i forbindelse med overgange og uddannelsesvejledning

Det er ekspertgruppens tredje hovedanbefaling, at dagtilbud, folkeskoler og ungdomsuddannelser skal arbejde med ligestilling og styrke fokus på køn i forbindelse med overgange mellem dagtilbud og folkeskole og mellem folkeskole og ungdomsuddannelser. Det kan fx ske ved at opnå større viden om årsager til udsat skolestart og dårlige faglige resultater og ved at styrke forberedelsen til introduktionskurser og brobygningsforløb i folkeskolen og øge fokus på køns betydning i uddannelsesvejledningen i folkeskolen.

⁴² Uddannelses- og Forskningsstyrelsen opdelt ud fra Danmarks Statistiks definition af køn. Tallet referer til studerende indskrevet på pædagoguddannelsen i 2022.

⁴³ Børne- og Undervisningsministeriets egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik. Opgørelsen opgjort pba. fuldtidsomregnet pædagogiske personale i kommunale og selvejende daginstitutioner i 2022. Personale, hvis køn ikke kendes, indgår ikke i opgørelsen. Opdeling i køn følger Danmarks Statistiks definition af køn.

⁴⁴ Børne- og Undervisningsministeriets egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik. Opgørelsen opgjort pba. fuldtidsomregnet pædagogiske personale i kommunale og selvejende daginstitutioner i 2022. Personale, hvis køn ikke kendes, indgår ikke i opgørelsen. Uddannelse er opgjort efter højest fuldført pædagogiske uddannelse. Opdeling i køn følger Danmarks Statistiks definition af køn.

⁴⁵ Rambøll (2021). *Undersøgelse af mandligt personale i danske dagtilbud*.

⁴⁶ DI Analyse (2022). *Højt frafald og færre ansøgere til læreruddannelsen*.

⁴⁷ Børne- og Undervisningsministeriets egne beregninger på baggrund af indberetninger fra folkeskolerne om oplysninger om personale- og ressourcetal til Styrelsen for It og Læring.

⁴⁸ Se bl.a. Mikkelsen (2013) *Lærernes baggrund: kompetencer, køn og erfaring*. I Lærere, undervisning og elevpræstationer i folkeskolen; Beuchert-Pedersen (2016). *School Resources and Student Achievement: Evidence from Social and Natural Experiments*; Andersen et al (2019). *Same-gender teacher assignment, instructional strategies, and student achievement: New evidence on the mechanisms generating same-gender teacher effects*; Børne- og Undervisningsministeriet (2022). *Fagligt gab mellem drenge og piger. Kortlægning og analyse – Fagligt gab i folkeskolen og på ungdomsuddannelser*.

Overgange fra en institution til en anden – hvad enten det er fra dagtilbud til folkeskole eller folkeskole til ungdomsuddannelse – udgør vigtige skift i børn og unges vej gennem dagtilbuds- og uddannelses-systemet. Der er behov for et øget fokus på, hvordan betydningen af køn spiller ind i disse overgange. For det første er der behov for mere viden om årsager til, at flere drenge end piger får udsat deres skolestart. Det vil kunne bidrage til en vidensbaseret tidlig indsats, der målrettet kan forebygge og afhjælpe de individuelle og strukturelle udfordringer, som kan være i overgangen til, at børn forventes at begynde i skole.

For det andet er der behov for en styrket forberedelse og efterbehandling af introduktionskurser og brobygningsforløb til ungdomsuddannelserne, erhvervspraktik og virksomhedsbesøg med fokus på kønnede uddannelsesvalg. Det kan medvirke til, at nogle elever vil få et større læringsudbytte og introduceres til flere forskellige muligheder inden for uddannelser og job. Samlet set skal dette medvirke til, at der etableres et bedre grundlag for unge for at træffe beslutning om valg af ungdomsuddannelse – uafhængigt af elevernes køn.

Udvalgt baggrundsviden

Fra dagtilbud til folkeskole

Flere drenge end piger får udsat deres skolestart. Drenge udgør omkring 70 procent af alle skoleudsatte.⁴⁹ Der er stor forskel på andelen af skoleudsættelser på tværs af kommuner, og der findes ikke viden om årsager til de geografiske forskelle. I skoleåret 2022/2023 var andelen mellem 1,7 procent og 13,5 procent.⁵⁰

Fra folkeskole til ungdomsuddannelser

De unges valg af ungdomsuddannelse er præget af kønsopdelte søgemønstre.⁵¹ Uddannelsesvejledere trækker også på stereotyper om elevens køn, hvilket fører til vejledning i kønstraditionelle retninger.⁵² Dette billede tegner sig ligeledes i andre typer uddannelsesvejledning, hvorfor der er behov for et bredere fokus på køn i de vejledningstilbud, som børn og unge møder.

Kønsfordelingen på en uddannelse og den kønslige association, som unge forbinder med uddannelsen, har betydning for deres uddannelsesvalg. Nogle unge fravælger fx uddannelser med maskuline konnotationer, som traditionelt set forbindes med fysisk arbejde og styrke. Uddannelserne til tømrer, murer og elektriker er de tre uddannelser, som flest unge associerer med maskulinitet, og som er særligt populære hos en stor gruppe unge mænd. Derimod opfatter de unge en række omsorgsfag som feminine fag. Det gør sig fx gældende for uddannelsen til social- og sundhedsassistent. 57 procent af unge i aldersgruppen 15-22 år opfatter nogle uddannelser som kønnede. Maskuline og feminine konnotationer reproduceres ofte i forskellige kommunikationsindsatser om uddannelsen eller jobområdet. Det kan fx være i kampagner, hvor der ikke er billeder af det underrepræsenterede køn, eller som fremstiller kønnene på stereotype måder.⁵³

⁴⁹ Børne- og Undervisningsministeriets egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistiks Elevregister.

⁵⁰ Børne- og Undervisningsministeriets egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistiks Elevregister. Fanø, Læsø, Samsø og Ærø Kommune indgår ikke i kommuneopgørelsen, da andelen varierer meget fra år til år på grund af deres mindre elevtal.

⁵¹ EVA (2019a). *Køn og uddannelsesvalg i 9. klasse*.

⁵² EVA (2019c). *Vejledere kan modvirke kønsstereotyper i unges uddannelsesvalg*.

⁵³ Epinion (2022). *Undersøgelse af kønsskævhed i uddannelse*.

4. Forsknings- og vidensindsats omkring ligestilling og køn skal samles og systematiseres

Det er ekspertgruppens fjerde hovedanbefaling, at der organiseres en national og systematisk forsknings- og vidensindsats med henblik på at styrke en professionel pædagogisk praksis for at fremme ligestilling og bidrage til at mindske u hensigtsmæssige betydninger af køn i forhold til børn og unges faglige udvikling, læring og trivsel på tværs af dagtilbud, folkeskole og ungdomsuddannelse.

Der er behov for, at kønsforskning gøres mere relevant og tilgængelig for den pædagogiske praksis. Der mangler viden om, hvordan køn – ofte i kombination med andre sociale faktorer – kan begrænse nogle børn og unge i forhold til deres faglige udvikling, læring og trivsel. Der mangler også viden om, hvordan betydningen af køn kan mindskes via pædagogiske indsatser. Mere viden kan bidrage til at informere politiske beslutningstagere og kvalificere grund-, efter- og videreuddannelsen af lærere, pædagoger mv. Det kan medvirke til, at de fagprofessionelle får bedre værktøjer til at arbejde reflekteret med køn og mangfoldighed i dagtilbud, folkeskole og ungdomsuddannelse.

Behovet for at arbejde mere vidensbaseret med køn i den pædagogiske praksis er ikke nyt, og der har været mange tidligere anbefalinger til, hvordan problematikken kan adresseres.⁵⁴ Dog ses der – som nævnt – stadig stigende forskelle mellem drenge og pigers faglige resultater. For at sikre, at kønsforskning bliver inddraget i den pædagogiske praksis, ser ekspertgruppen behov for en nationalt organiseret indsats, hvor forsknings- og uddannelsesinstitutioner i samarbejde med praksis udvikler og afprøver forskningsbaserede indsatser, der kan imødegå kønsstereotype forventninger til børn og unge. En sådan vidensindsats bør omfatte alle børn og unge, herunder også nonbinære børn og unge. Den bør endvidere afprøve pædagogiske tilgange og metoder og systematisk udbrede kendskabet til og anvendelsen af disse blandt pædagoger, pædagogiske assistenter, lærere, undervisere og ledere m.fl. i dagtilbud, folkeskoler og på ungdomsuddannelser.

Udvalgt baggrundsviden

Både internationalt og nationalt er det konstateret, at der ikke gøres tilstrækkeligt brug af eksisterende forskningsviden om betydningen af kønsforskelle i relation til skolepræstationer i praksis. I Norge har et ekspertudvalg i 2019 konkluderet, at årsagerne til kønsforskelle i skolepræstationer og uddannelsesforløb er underbelyste, og at den pædagogiske praksis dermed ikke er rustet til at håndtere disse forskelle. Det norske ekspertudvalg understreger endda, at der ikke er meget, som tyder på, at dagtilbuddene bidrager til at udjævne kønsforskellene. Tværtimod er der mere, som tyder på, at forskellene forstærkes i dagtilbuddene.⁵⁵

⁵⁴ Undervisningsministeriet (2017). *Rapport fra Udvalget om ligestilling i dagtilbud og uddannelse*; NOU (2019). *Nye sjanser – bedre læring – Kjønsforskeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp*; Nordisk Ministerråd (2021). *Ändra föreställningar och bryt traditioner! Kön och jämställdhet i småbarnspedagogiken i Norden*; Nordisk Velfærdscenter (2022). *Leaving boys behind*; OECD (2022). *Gender stereotypes in education: Policies and practices to address gender stereotyping across OECD education systems*; DA, FH, KL, Danske Regioner & Medarbejder- og Kompetencestyrelsen (2023). *En bedre kønsbalance gennem kulturforandring*.

⁵⁵ Undervisningsministeriet (2017). *Rapport fra Udvalget om ligestilling i dagtilbud og uddannelse*; NOU (2019). *Nye sjanser – bedre læring – Kjønsforskeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp*; Nordisk Ministerråd (2021). *Ändra föreställningar och bryt traditioner! Kön och jämställdhet i småbarnspedagogiken i Norden*; Nordisk Velfærdscenter (2022).

Det norske ekspertudvalgs anbefalinger går bl.a. på, at der er behov for en styrket forsknings- og vidensindsats. Det norske ekspertudvalgs anbefalinger til en styrket forsknings- og vidensindsats kan opsummeres i tre anbefalinger:

1. Der er behov for en kortlægning og mere udbredt brug af eksisterende forskningsviden på området.
2. Der er behov for mere forskning på væsentlige områder i fx kønsspecifikke effekter af overgang mellem dagtilbud og folkeskole, kønsspecifik betydning af eksamensformer og karaktergivning (årskarakterer og eksamenskarakter) og i eksperimenterende praksis og forsøg med at bryde med kønsstereotyp praksis.
3. Forskningsindsatsen bør forankres i et nationalt center for forskningsformidling, der skal opsummere og formidle uddannelsesforskning og gøre det tilgængeligt i et uddannelsesbibliotek henvendt til praksis.⁵⁶

Det norske ekspertudvalgs anbefalinger til forsknings- og vidensindsatser vurderes af den nærværende ekspertgruppe tilsvarende relevante at forfølge i en dansk kontekst.

Et andet underbelyst videns aspekt er de faglige resultater for de elever, der har en seksualitet og/eller kønsidentitet, der placerer dem i LGBT+-gruppen. Blandt gruppen af LGBT+-elever ses en langt større mistro, hvilket må forventes at påvirke denne gruppes faglige resultater, da trivsel er en grundlæggende forudsætning for faglige resultater⁵⁷. Blandt alle LGBT+-elever er der godt 40 procent, der angiver en lav livstilfredshed. Næsten hver fjerde melder om lavt selvværd, og omkring hver femte LGBT+-elev viser tegn på svær angst og depression. Disse tal er cirka dobbelt så høje sammenlignet med de elever, der ikke er i LGBT+-gruppen.⁵⁸

5. Opdatering af lovgivning for at understøtte en kønsreflekteret praksis

Det er ekspertgruppens femte hovedanbefaling, at ved en opdatering af lovgivningens formålsparagraffer skal overvejelser om at fremme ligestilling og understøtte udviklingen af kønsreflekteret praksis inden for dagtilbud, folkeskole og ungdomsuddannelser indgå. Det skal i givet fald bidrage til, at man politisk, ledelsesmæssigt og pædagogisk forpligtes til en sammenhængende og systematisk indsats for at nedbringe betydningen af køn for børn og unges faglige udvikling, læring og trivsel, så alle – uanset køn – får samme muligheder for at udleve deres fulde potentiale.

Leaving boys behind; OECD (2022). Gender stereotypes in education: Policies and practices to address gender stereotyping across OECD education systems.

⁵⁶ NOU (2019). Nye sjanser – bedre læring – Kjønsforskeller i skolepræstationer og uddannelsesløp.

⁵⁷ Se bl.a. Langager et al. (2019). *Lær for Livet: De deltagende børn og deres trivselsmæssige udvikling.*

⁵⁸ VIVE (2024). LGBT+-elevers trivsel og mentale sundhed samt oplevelser af mobning, vold, chikane og diskrimination.

En mere reflekteret og vidensbaseret praksis bør understøttes af lovgivningen, så der stilles krav om, at personalet i dagtilbud, folkeskole og på ungdomsuddannelser har et ansvar for at modvirke kønsstereotyper, som begrænser børn og unges faglige udvikling, læring og trivsel.

Dog anerkender ekspertgruppen, at der ved en lovrevision er en række andre hensyn, der også skal tages højde for, men som ligger uden for ekspertgruppens opdrag. En implementering af køns- og ligestillingsperspektiver i lovgivningen kan ske som led i politiske forhandlinger, der åbner for en revidering af lovgivningen på dagtilbuds-, folkeskole- og ungdomsuddannelsesområdet.

Udvalgt baggrundsviden

Der er store forskelle på, hvordan og i hvilken grad køn indgår i lovgrundlaget for dagtilbud, folkeskole og ungdomsuddannelser.

Dagtilbud

Det fremgår af dagtilbudslovens formålsparagraf, at dagtilbud bl.a. har til formål at fremme trivsel, læring, udvikling og dannelse. Køn fremgår ikke eksplicit. Hvis køn skal skrives mere frem i dagtilbudsloven, kan det fastsættes i loven, at det pædagogiske personale skal arbejde for at reducere betydningen af køn, så alle børn får mulighed for at udleve deres fulde potentiale.

I relation til det pædagogiske arbejde med køn adskiller reglerne om den pædagogiske læreplan sig fra den svenske og norske lovgivning, hvor den norske *rammeplan for barnehagen* og den svenske *läroplan för förskolan* er mere udfoldede og handlingsanvisende i relation til at nedbringe betydningen af køn og fremme ligestilling.

Det skal bemærkes, at dagtilbudsloven er en rammelov, hvor der er metodefrihed, ligesom den giver et stort rum for fortolkning i forhold til kommunernes konkrete tilrettelæggelse af dagtilbudsområdet og i relation til dagtilbuddenes arbejde med den pædagogiske læreplan.

Folkeskole

Køn og ligestilling er fraværende i de lovgivningsmæssige rammer for folkeskolen, herunder i folkeskolens formål og i fagenes læreplaner, der udgør det faglige grundlag for undervisningen. Køn omtales hovedsageligt i forbindelse med sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab og ikke i relation til de store fag som dansk, historie og samfundsfag.

Norge og Sverige har indføjet formuleringer om køn og ligestilling i folkeskolelovgivningen. I Danmark er ligestilling mellem kønnene indskrevet i friskolelovens formålsparagraf, mens der i den danske folkeskolelov er anvendt en bredere formulering om, at skolens virke skal være præget af åndsfrihed, ligeværd og demokrati. Der eksisterer ikke eksplicitte formuleringer om køn og ligestilling i folkeskolelovens formålsparagraf.

Ungdomsuddannelser

I gymnasieloven indgår kravet om ligestilling mellem kønnene af lovens formålsparagraf i sammenhæng med formuleringen om, at gymnasierne skal forberede eleverne til medbestemmelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. De gymnasiale uddannelser skal bygge på åndsfrihed, ligeværd og demokrati og styrke elevernes kendskab til og respekt for grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, herunder ligestilling mellem kønnene.

I erhvervsuddannelsesloven er en formulering om ligestilling mellem kønnene fraværende. Det fremgår alene, at erhvervsuddannelserne skal tilrettelægges således, at uddannelserne i videst muligt omfang er egnede til at bidrage til at udvikle elevernes interesse for og evne til aktiv medvirken i et demokratisk samfund, samt bidrage til deres personlige udvikling, karakterdannelse og faglige stolthed.

Områdespecifikke anbefalinger

Det forudgående afsnit har beskrevet de fem hovedanbefalinger, der går på tværs af dagtilbud, folkeskole og ungdomsuddannelser. Disse giver et overordnet billede af, hvor der kan sættes ind for at fremme ligestilling og nedbringe de faglige forskelle mellem drenge og piger. I det følgende præsenteres ekspertgruppens konkrete, områdespecifikke anbefalinger til arbejdet med at nedbringe faglige forskelle mellem drenge og piger i henholdsvis dagtilbud, folkeskole, på erhvervsuddannelser og de gymnasiale uddannelser.

Dagtilbud

Ekspertgruppen anbefaler, at kommunerne styrker den tidlige og målrettede indsats i dagtilbud i forhold til børn i udsatte positioner, så disse børn får lige deltagelsesmuligheder.

Begrundelser

- Forskning viser, at allerede i en tidlig alder kan man iagttage forskelle i drenge og pigers sproglige udvikling, hvor nogle studier viser, at piger fx har et lidt større ordforråd end drenge.⁵⁹
- Kvaliteten af dagtilbuddene har betydning for børnenes trivsel, læring og udvikling, både tidligt i livet og på længere sigt. Dagtilbud af høj kvalitet har særlig gavn for børn fra familier med færre socioøkonomiske ressourcer.⁶⁰
- Forskning peger på, at barnets socioøkonomiske baggrund kan have betydning for udviklingen af sprog. Fx viser en forskningsrapport, at børn af forældre, der har modtaget overførselsindkomst i tre år, har svagere sprogkompetencer i førskolealderen sammenlignet med børn af selvforsørgende.⁶¹

Ekspertgruppen anbefaler, at stat og kommuner iværksætter systematiske forsøg med at reducere uhensigtsmæssige betydninger af køn for børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud ved at understøtte og udvikle en faglig refleksionspraksis som et led i den eksisterende evalueringskultur i dagtilbud med fokus på at fremme ligestilling og børns deltagelsesmuligheder. Forsøgene kan kvalificeres gennem efter- og videreuddannelse af det pædagogiske personale.

⁵⁹ Se kilde under indledning.

⁶⁰ Christoffersen et al. (2014). *Daginstitutionens betydning for børns udvikling: En forskningsoversigt*.

⁶¹ Højen, et al. (2020). *Børn af forældre på overførselsindkomst: Udvikling af sprog og læsning*.

Begrundelser

- Forskning indikerer, at der kan være børn i dagtilbud, der behandles forskelligt afhængigt af deres køn.
- Det pædagogiske personale kan ved at reflektere over betydningen af køn i deres pædagogiske praksis udfordre de traditionelle kønsforståelser og bidrage til at udvide og understøtte børns deltagelses- og udviklingsmuligheder.
- En undersøgelse peger på, at det pædagogiske arbejde med ligestilling og mangfoldighed i forhold til bl.a. køn ikke er særlig udbredt i et bredt udsnit af landets dagtilbud. Kun få dagtilbud arbejder med at inddrage mangfoldighed og ligestilling som et fokus i opbygningen af en mere systematisk og lokal evalueringskultur.
- En undersøgelse blandt danske dagtilbudsledere peger bl.a. på, at der er et behov for at opdyrke et fagfelt og et institutionspædagogisk praksis, der handler om at få blik for og udvide de normer, der eksisterer og har indflydelse på børnenes handle-, erfarings- og udviklingsrum.⁶²

Ekspertgruppen anbefaler, at stat og kommuner har fokus på at opnå en mere mangfoldig personalegruppe i dagtilbud – også i indsatsen for rekruttering af mere uddannet personale.

Begrundelser

- Mandlige ansatte udgør en lille andel af den samlede personalegruppe i danske daginstitutioner. Mænd udgør kun 13 procent af det pædagogiske personale i daginstitutioner.
- 40 procent af det mandlige pædagogiske personale har en pædagoguddannelse og 6 procent har en pædagogisk assistentuddannelse.
- En mere mangfoldig personalegruppe, herunder bl.a. flere mandlige ansatte, kan ifølge en undersøgelse bidrage til at skabe en mere nuanceret kønsforståelse for børnene i dagtilbud ved at vise, at mænd også kan beskæftige sig med pædagogisk arbejde og de yngste børn i dagtilbud.⁶³

Ekspertgruppen anbefaler, at regeringen prioriterer midler til forsøgs- og udviklingsaktiviteter med fokus på køn i pædagogisk praksis, så kommuner og uddannelsesinstitutioner i samarbejde kan udvikle indsatser, som kan understøtte fagligheden inden for kønsreflekteret pædagogik på pædagoguddannelsen, den pædagogiske assistentuddannelse, pædagogiske videre- og efteruddannelser og i den pædagogiske praksis.

Begrundelser

- Et vigtigt bidrag til at reducere forskelle i den pædagogiske tilgang til drenge og piger er en mere systematisk vidensudveksling om betydningen af kønnede forventninger for børns udvikling, læring, trivsel og dannelse.
- En styrket forsknings- og uddannelsesindsats kan bidrage til at kvalificere uddannelserne og den pædagogisk praksis i forhold til køn.

⁶² Se kilder ved hovedanbefaling 4: Forsknings- og vidensindsats omkring ligestilling og køn skal samles og systematiseres.

⁶³ Se kilder ved hovedanbefaling 2: Behov for styrket faglighed om køn.

Ekspertgruppen anbefaler, at ved en revision af dagtilbudslovens formålsparagraf eller reglerne om den pædagogiske læreplan skal det overvejes at fastsætte regler, som indebærer, at det pædagogiske personale skal arbejde for at fremme ligestilling og modvirke kønsstereotyp praksis, så alle børn får mulighed for at udleve deres fulde potentiale.

Begrundelser

- Krav til det pædagogiske arbejde i relation til at modvirke kønsstereotyp praksis fremgår ikke eksplicit af dagtilbudslovens bestemmelser, men alene i forarbejderne til dagtilbudsloven. Det fremgår fx af forarbejderne, at: "Dannelse, ligestilling og demokrati skal medtænkes i det daglige pædagogiske arbejde, så børnene oplever at have indflydelse på udformning af dagligdagen og aktiviteterne uanset baggrund, køn, alder og kultur."
- Ved at fastsætte regler om, at det pædagogiske personale i dagtilbud skal arbejde for at fremme ligestilling og modvirke kønsstereotyp praksis, bidrager der til, at man politisk, ledelsesmæssigt og pædagogisk forpligtes til en sammenhængende og systematisk indsats for at nedbringe betydningen af køn for børns læring, udvikling, trivsel og dannelse.

Folkeskole

Ekspertgruppen anbefaler, at Børne- og Undervisningsministeriet igangsætter forsøg med at styrke en reflekteret pædagogisk praksis i folkeskolen med fokus på at fremme ligestilling og modvirke stereotype og fordomsfulde forventninger til elever på baggrund af deres køn og i stedet modsvare elevernes behov og egne forventninger. Forsøgene skal udvikle og inspirere praksis i undervisningen og bidrage til at skabe lige muligheder for alle børn uanset køn og social baggrund.

Begrundelser

- Der er langt flere drenge end piger i gruppen af svagt præsterende elever.⁶⁴ Desuden får flere drenge end piger udsat skolestart og visiteres til specialklasser og specialskoler.⁶⁵
- Kønsstereotype og fordomsfulde forventninger hos lærere og pædagogisk personale kan bekræfte antagelser om, at piger er mere flittige, samarbejdende og dygtige, mens drenge er mere konkurrenceorienterede og mindre disciplinerede. Samlet set kan det medvirke til, at den enkelte elev ikke mødes med udgangspunkt i vedkommendes faktiske potentiale.⁶⁶

⁶⁴ Se kilde ved forord.

⁶⁵ Børne- og Undervisningsministeriets egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistiks Elevregister.

⁶⁶ Se kilder ved hovedanbefaling 1: Kønsstereotype og fordomsfulde forventninger til børn og unge skal modvirkes.

- Der er behov for mere viden om konkrete pædagogiske indsatser, der kan modvirke stereotyp forventninger til eleverne. Ved at eksperimentere med og udvikle infrastrukturer til vidensomsætning – og sikre ledelsesmæssig understøttelse heraf – kan man bidrage til at skabe lige muligheder for alle elever uanset køn eller social baggrund.

Ekspertgruppen anbefaler, at kommunerne i samarbejde med folkeskolerne understøtter en mere varieret og praksisorienteret undervisning, der kombinerer teori og praksis med særlig fokus på at undgå kønsstereotyper i undervisningen. Dette skal bidrage til, at alle elever – og særligt elever, som ikke motiveres af undervisningen – sikres de bedste muligheder for faglig udvikling, læring og trivsel og de bedste deltagelsesmuligheder i folkeskolen.

Begrundelser

- Problembaseret og praksisorienteret undervisning øger elevernes forståelse af teori og styrker elevernes dannelse og faglige udbytte.⁶⁷
- En mere varieret og praksisorienteret undervisning, der er indrettet, så den modsvarer elevernes behov, evner og egne forventninger vil generelt bidrage til, at alle børn mødes og udfordres med afsæt i deres individuelle forudsætninger og potentialer.

Ekspertgruppen anbefaler, at køns- og ligestillingsperspektiver i undervisningen indarbejdes yderligere i læreruddannelsen og i efter/videreuddannelsen samt i relevante lederuddannelser, så samfundsperspektiver og refleksioner om betydningen af køn for elevernes faglige udvikling, læring og trivsel bliver en del af lærernes grundfaglighed og løbende efteruddannelse. Ligeledes bør studie- og uddannelsesvejledere i højere grad uddannes i vejledningspraksis, der kan bidrage til at modvirke kønsstereotype uddannelsesvalg.

Begrundelser

- Køns- og ligestillingsperspektiver indgår kun i meget begrænset omfang i undervisningsfagene på læreruddannelsen, og der eksisterer begrænsede muligheder for efteruddannelse med fokus på kønsforskelle i undervisningen.
- Mere viden og større bevidsthed om egen praksis hos uddannelsesvejledere kan bidrage til at modvirke kønsstereotyper i unges uddannelsesvalg.⁶⁸
- En højere grad af køns- og ligestillingsperspektiver på uddannelserne skal sikre, at alle elever i folkeskolen mødes af fagpersoner, der er reflekterede om uhensigtsmæssige betydninger af køn og bevidste om eventuelle kønsstereotyper. Det skal bidrage til, at alle elever – uanset køn – får samme muligheder for at udleve deres fulde potentiale.

⁶⁷ EVA (2019b). *Praksisfaglighed i skolen – en forundersøgelse*; VIA (2020). *Vidensgrundlag for praksisnær og anvendelsesorienteret undervisning*.

⁶⁸ Se kilder ved hovedanbefaling 2: Behov for styrket faglighed om køn.

Ekspertgruppen anbefaler, at Børne- og Undervisningsministeriet gennemfører en undersøgelse, der kan belyse forskelle i og konsekvenser af skoleudsættelser på kommune- og skoleniveau. Skoleudsættelser bliver særligt brugt til drenge. Undersøgelsen skal afdække årsager og skabe et handlingsanvisende grundlag for kommunernes praksis, så de kan arbejde mere informeret med skoleudsættelser i fremtiden.

Begrundelser

- Nogle kommuner har flere skoleudsættelser end andre, og der eksisterer ikke viden om årsagerne til de forskelligartede tendenser.
- Ekspertgruppen finder, at der er brug for et stærkere vidensgrundlag, før der kan gives anbefalinger vedrørende udsat skolestart eller tidlige indsatser i folkeskolen med et særligt blik for betydningen af køn. En undersøgelse af forskelle i og konsekvenser af skoleudsættelser vil kunne give et oplyst grundlag til at arbejde videre med eventuelle udfordringer forbundet med kønsskævheden i skoleudsættelser.

Ekspertgruppen anbefaler, at elever i folkeskolen får en bredere uddannelsesvejledning i forhold til ungdomsuddannelserne, herunder om indhold og krav på de forskellige uddannelser. Dette bør bl.a. ske ved mere systematisk forberedelse og efterbehandling af introduktionskurser og brobygningsaktiviteter og ved at opdatere UddannelsesGuiden, så kønsstereotype fremstillinger af uddannelserne undgås.

Begrundelse

- Lærere og vejledere oplever, at en uklar ansvars- og rollefordeling og manglende tid står i vejen for samarbejdet om at sikre elevernes udbytte af fx introduktionskurser og brobygning.⁶⁹
- Praksis rundt om vejledningsaktiviteterne kan være meget uensartet på tværs af kommuner og folkeskoler, og det medfører, at nogle elever ikke får det optimale læringsudbytte og et ringere grundlag for at træffe beslutning om valg af ungdomsuddannelse.
- Større systematik i vejledningsaktiviteter på tværs af kommuner og en revision af UddannelsesGuiden skal sikre, at alle elever mødes af en vejledning, der hjælper dem med at reflektere over uddannelsesvalg, herunder betydningen af eventuelle kønsstereotyper. Det skal bidrage til, at alle elever – uanset køn – får samme muligheder for at udleve deres fulde potentiale.

⁶⁹ EVA (2022b). *Samarbejde om unges overgang til ungdomsuddannelse.*

Ekspertgruppen anbefaler, at kommunerne understøtter en databaseret ledelsespraksis på folkeskolerne, der kan være med til at sikre refleksion over, hvilke forståelser af køn der er på spil i den pædagogiske praksis. Det skal føre til en undervisning, som fremmer ligestilling og nedbringer uhensigtsmæssige betydninger af køn for faglig udvikling, læring og trivsel.

Begrundelser

- Datainformeret ledelse kan give mere baggrundsviden om forskelle i faglig udvikling og resultater blandt forskellige elevgrupper og kvalificere hverdags erfaringer fra praksis. Dette kan bidrage til en større opmærksomhed på betydningen af køn for faglige resultater generelt, og dermed også en opmærksomhed på at sætte ind, hvor der identificeres udfordringer.

Ekspertgruppen anbefaler, at ved en revision af folkeskolens formålsparagraf eller læreplaner skal overvejelser om at tilføje en formulering om at fremme ligestilling og modvirke kønsstereotyp praksis indgå. Det skal i givet fald bidrage til, at alle elever uanset køn udfordres optimalt fagligt og med afsæt i deres forudsætninger og potentiale.

Begrundelser

- Folkeskoleloven siger, at undervisningen skal tilrettelægges efter den enkelte elevs behov og forudsætninger, men forholder sig ikke til, at dette skal gøres på en måde, der nedbringer uhensigtsmæssige betydninger af elevernes baggrund – som fx køn og socioøkonomisk baggrund.
- En revision af formålsparagraffen i folkeskoleloven kan – i sammenhæng med øvrige uddannelsesmæssige hensyn – bidrage til, at man politisk, ledelsesmæssigt og pædagogisk forpligtes til en sammenhængende og systematisk indsats for at nedbringe betydningen af køn for børn og unges faglige udvikling, læring og trivsel.
- Den forestående revision af folkeskolens læreplaner, som regeringen har udmeldt, udgør en oplagt anledning til at indtænke fokus på kønsreflekteret pædagogisk praksis i de pædagogiske og didaktiske rammer for folkeskolen.

Erhvervsuddannelser

Ekspertgruppen anbefaler, at erhvervsskolerne fremmer ligestilling og modvirker uhensigtsmæssig forskelsbehandling ved at sætte øget fokus på at sikre trivsel og motivation for kønsminoriteter på erhvervsuddannelserne, således at elever oplever trygge og inkluderende læringsmiljøer uanset køn. Ekspertgruppen anbefaler desuden, at Børne- og Undervisningsministeriet bidrager ved at stille læringskonsulenter til rådighed for dette arbejde samt udarbejder et katalog med eksempler på arbejdet med køn. Endelig anbefales det, at ledelsen på erhvervsskolerne, herunder bestyrelsen, sikrer, at indsatser, der er koblet til at mindske uhensigtsmæssige betydninger af køn, prioriteres på et strategisk niveau.

Begrundelser

- Minoritetskønnet på erhvervsuddannelser har et højere frafald sammenlignet med de elever, der tilhører majoritetskønnet. Samtidig er der også en klar tendens til, at minoritetskønnet på en erhvervsuddannelse i højere grad oplever seksuel chikane.⁷⁰ Betydningen af at tilhøre et minoritetskøn kan reduceres gennem et fagligt dannende undervisningsmiljø, hvor fokus er på elevernes faglige interesser, udvikling og resultater snarere end køn.

Ekspertgruppen anbefaler, at den obligatoriske diplomuddannelse af lærere og vejledere på erhvervsuddannelserne skal indeholde viden om ligestilling og om, hvordan uhensigtsmæssige betydninger af køn i forhold til faglige resultater og frafald kan reduceres, og minoritetskøn kan fastholdes, så køn ikke er en barriere for faglige resultater.

Begrundelser

- Der bør stilles krav om, at en del af den obligatoriske diplomuddannelse for undervisere og vejledere på erhvervsuddannelserne kommer til at have fokus på køn og ligestilling, så lærerne bliver mere kompetente til at håndtere temaer og problematikker knyttet til forholdet mellem køn og fag.

⁷⁰ Se kilder ved indledning.

Ekspertgruppen anbefaler, at de faglige udvalg, erhvervsskolernes bestyrelser og digitale vejledningsplatforme, som fx UddannelsesGuiden, afdækker, om der er behov for at revidere deres kommunikationsindsatser om erhvervsuddannelserne med fokus på at undgå kønsstereotyper og sætter fokus på diversitet i forhold til køn, etnicitet, seksualitet, religion m.v. i fremtidige rekrutteringskampagner. Samtidig bør der udarbejdes et katalog over kommunikative indsatser, der tidligere har vist sig at være virkningsfulde i forhold til at tiltrække minoritetskøn til erhvervsuddannelserne.

Begrundelser

- Erfaringer viser, at erhvervsskolerne og erhvervsuddannelser gennem kommunikations- og rekrutteringskampagner kan tiltrække elever fra bl.a. minoritetskønnet. Et eksempel på dette er fx Boss Ladies, der er et projekt, der arbejder med at højne piger og kvinders interesse for at søge bygge-, anlægs- og installationsbrancherne, de maritime fag og industriens fag.

Ekspertgruppen anbefaler, at Børne- og Undervisningsministeriet iværksætter et analysearbejde med henblik på at afdække omfanget af de pædagogiske og didaktiske udfordringer knyttet til køn på erhvervsuddannelserne, herunder spørgsmålet om frafald af minoritetskøn og forekomsten af kønsrelaterede og andre stereotyper i forbindelse med indgåelse af uddannelsesaftaler.

Begrundelser

- Der er behov for at afdække, hvilke udfordringer der er forbundet med at tilhøre minoritetskønnet på en erhvervsuddannelse, herunder i forhold til frafald, social trivsel og lærepladssøgning. Resultater fra andre indsatser vedrørende køn bør inddrages, som fx hvorfor bygningsmaleruddannelsen har en mere ligelig kønsfordeling, end tilfældet er på de fleste andre erhvervsuddannelser.

Ekspertgruppen anbefaler, at ved en revision af erhvervsskolelovens formålsparagraf skal overvejelser om at tilføje en formulering om at fremme ligestilling og modvirke kønsstereotyp praksis indgå. Det skal i givet fald bidrage til, at alle elever uanset køn udfordres optimalt fagligt og med afsæt i deres forudsætninger og potentiale.

Begrundelser

- I erhvervsuddannelsesloven er det for nuværende en del af formålet, at uddannelsen skal "bidrage til at udvikle de uddannelsessøgendes interesse for og evne til aktiv medvirken i et demokratisk samfund og bidrage til deres personlige udvikling, karakterdannelse og faglige stolthed". Men der er et fravær af et mere eksplicit rettigheds- og ligestillingsperspektiv, som det eksempelvis er formuleret i gymnasieloven.
- En revision af formålsparagraffen i erhvervsuddannelsesloven kan – i sammenhæng med øvrige uddannelsesmæssige hensyn – bidrage til, at man politisk, ledelsesmæssigt og pædagogisk forpligtes til en sammenhængende og systematisk indsats for at fremme ligestilling og nedbringe u hensigtsmæssige betydninger af køn for unges faglige udvikling, læring og trivsel.

Gymnasiale uddannelser

Ekspertgruppen anbefaler, at Børne- og Undervisningsministeriet igangsætter en analyse af årsager til forskelle mellem standpunkts- og prøvekarakterer for drenge og piger inden for alle fagområder, herunder forskellige både mundtlige og skriftlige prøveformers betydning, med henblik på at nedbringe disse forskelle.

Begrundelser

- Piger opnår højere karaktergennemsnit end drenge på alle gymnasiale uddannelser. Karakterforskellen mindskes, såfremt man ser på prøvekarakterer frem for standpunktskarakterer.
- Der er behov for at afdække, hvilke faktorer der medvirker til kønsbetingede forskelle i karakterer. En sådan viden kan reducere u hensigtsmæssige betydninger af køn i eksamens- og undervisningssituationer.

Ekspertgruppen anbefaler, at Børne- og Undervisningsministeriet i samarbejde med gymnasierne udvikler inspirationsmateriale til, hvordan man kan fremme deltagelseskultur på de gymnasiale uddannelser. I forlængelse heraf opfordres gymnasiernes ledelse til i samarbejde med elever og lærere at italesætte ligestilling og u hensigtsmæssige betydninger af køn i forhold til faglige normer og forventninger.

Begrundelser

- Erfaringer viser, at nogle drenge i mindre grad end piger tager de gymnasiale uddannelsers rammer på sig og i højere grad fremstår afslappede i forhold til uddannelsernes forventninger til bl.a. deltagelse. Samtidig kan eventuelle kønsspecifikke og stereotype forventninger fra lærerne til eleverne have en forstærkende negativ effekt på den faglige indsats.⁷¹

⁷¹ Se kilder ved hovedanbefaling 1: Kønsstereotype og fordomsfulde forventninger til børn og unge skal modvirkes.

Ekspertgruppen anbefaler, at gymnasielærere som en del af pædagogikum undervises i, hvordan man fremmer ligestilling og mindsker uhensigtsmæssige betydninger af køn for elevers faglige udvikling, læring og trivsel, og hvordan forskellige arbejds- og undervisningsformer og klasserumsledelse kan bryde med det.

Begrundelser

- Faglig udvikling, læring og trivsel hos gymnasieeleverne kan potentielt øges, hvis gymnasielærere har mere viden om kønnede læringsmønstre og eventuelle kønsspecifikke lærerforventninger til eleverne. Pædagogikumuddannelsen bør i højere grad have fokus på dette.

Ekspertgruppen anbefaler, at Børne- og Undervisningsministeriets fag- og læringskonsulenter, der bidrager til gymnasiernes kvalitetsudvikling ved at tilbyde rådgivning og faglig sparring, kompetenceudvikles til at kunne understøtte gymnasierne med pædagogiske og didaktiske problemstillinger, som kan bidrage til at fremme ligestilling og reducere uhensigtsmæssige betydninger af køn og kønsstereotype forestillinger for faglig udvikling og læring og trivsel.

Begrundelser

- Fag- og læringskonsulenter fra Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK) understøtter i forvejen gymnasierne, og det vil derfor være naturligt, at fag- og læringskonsulenterne kompetenceudvikles, så de kan bidrage til, at uhensigtsmæssige betydninger af køn på det enkelte gymnasie reduceres. En styrket indsats kan understøtte køn som et pædagogisk fokusområde og bidrage til at kvalificere praksis.

Litteraturliste

Alan, S., Ertac, S., & Mumcu, I. (2018). Gender Stereotypes in the Classroom and Effects on Achievement. *Review of Economics and Statistics*, 100(5): 876–890. https://www.researchgate.net/publication/326432461_Gender_Stereotypes_in_the_Classroom_and_Effects_on_Achievement.

Andersen, I. G. & Reimer, D. (2019). Same-gender teacher assignment, instructional strategies, and student achievement: New evidence on the mechanisms generating same-gender teacher effects. *Research in Social Stratification and Mobility*, 62.

Bauchmüller, R., Gørtz, M. & Rasmussen, A.W. (2014). Long-run benefits from universal high-quality preschooling. *Early Childhood Research Quarterly*, <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0885200614000623>

Berglund, E., Eriksson, M. & Westerlund, M. (2005). Communicative skills in relation to gender, birth order, childcare and socioeconomic status in 18-month-old children. *Scandinavian Journal of Psychology*, 46(6): 485-491.

Beuchert-Pedersen, Louise Voldby. (2016). School Resources and Student Achievement: Evidence from Social and Natural Experiments. PhD afhandling. Department of Economic and Business Economics. https://pure.au.dk/ws/files/100558119/PhD_dissertation_Louise_Voldby_Beuchert_Pedersen.pdf

Bleses D., Vach W., Slott M., Wehberg S., Thomsen P., Madsen T. O. & Basbøll H. (2008). The Danish Communicative Developmental Inventories: Validity and main developmental trends. *Journal of Child Language*, 35(3), 651–669. <https://doi.org/10.1017/S0305000907008574>

Bleses, D, Vach, W. & Wehberg, S. (2008). Individuelle forskelle i danske børns tidlige sprogtilegnelse. Hvad kan børne- og forældrerelaterede baggrundsfaktorer forklare? *Psyke & Logos*, 29, 512-537.

Bornstein, M. H., Hahn, C. S., Sunwalsky, J. T. & Haynes, O. M. (Eds). (2003): Socioeconomic status, parenting, and child development: The Hollingshead four-factor Index of social status and the socioeconomic index of occupations. Routledge.

Børne- og Undervisningsministeriet (2022). Fagligt gab mellem drenge og piger. Kortlægning og analyse – Fagligt gab i folkeskolen og på ungdomsuddannelser. <https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/aktuelt/pdf22/jun/220613-analyserapport---fagligt-gab-mellem-drenge-og-piger.pdf>

Cvencek, D., A. N. Meltzoff & A. G. Greenwald (2011). Math-Gender Stereotypes in Elementary School Children. *Child Development*, 82, nr. 3: 766-779. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2010.01529.x>

Christensen, K. S., Prins, K., Thingstrup, S. H. & Aabro, C. (2023). Køn i børnehaven – en forskningsrapport. Københavns Professionshøjskole. <https://bupl.dk/sites/default/files/2023-09/K%C3%B8n%20i%20b%C3%B8rnehaven%20-%20en%20forskningsrapport%202023%20Forsk%2069.pdf>

Christoffersen, M.N., Højen-Sørensen, A.-K. & Laugesen, L. (2014). Daginstitutionens betydning for børns udvikling: En forskningsoversigt. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. <https://www.vive.dk/da/udgivelser/daginstitutionens-betydning-for-boerns-udvikling-ozo5k7vn/>

DA, FH, KL, Danske Regioner & Medarbejder- og Kompetencestyrelsen (2023). En bedre kønsbalance gennem kulturforandring.

Danmarks Evalueringsinstitut EVA (2022b). Samarbejde om unges overgang til ungdomsuddannelse. <https://www.eva.dk/vejledning>

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) (2019a). Køn og uddannelsesvalg i 9. klasse. <https://www.eva.dk/ungdomsuddannelse/koen-uddannelsesvalg-9-klasse>

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) (2019b). Praksisfaglighed i skolen – en forundersøgelse. <https://www.eva.dk/grundskole/praksisfaglighed-skolen>

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) (2019c). Vejledere kan modvirke kønsstereotyper i unges uddannelsesvalg.

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) (2013). Høje forventninger til alle elever. <https://www.eva.dk/grundskole/hoeje-forventninger-elever>

Dansk Industri (DI) (2022). Højt frafald og færre ansøgere til læreruddannelsen. DI Analyse. <https://www.danskindustri.dk/arkiv/analyser/2022/3/hojt-fracald-og-farre-ansogere-til-lareruddannelsen/>

DEA (2021). Dobbelt så mange drenge som piger får meget lave karakterer. <https://www.datocms-asset.com/22590/1619187458-karakterforskelle.pdf>

Egelund, N, Nordahl, T. & Andersen, P. G. (2018). Piger og Drenge i Skolen. Aalborg Universitet. https://vbn.aau.dk/ws/portalfiles/portal/292029360/Piger_og_drenge_i_skolen_TIL_UPLOAD.pdf

Ejrnæs, Morten (2004d). Pædagogers, sundhedsplejerskers, sagsbehandlers og lærerens brug af begrebet social arv. I Social opdrift – social arv, redigeret af Morten Ejrnæs m.fl., Akademisk Forlag 2004.

Ellemers, N. (2018). Gender Stereotypes. Annual Review of Psychology, 69, 275-298.
Epinion (2022). Undersøgelse af kønsskævhed i uddannelse.

Frank M. C., Braginsky M., Yurovsky D. & Marchman V. A. (2021). Variability and consistency in early language learning: The Wordbank project. MIT Press.

GL (2021). Gymnasielærere i tal 2021. <https://www.gl.org/nyt/Sider/Gymnasielærere-i-tal.aspx>

Hamilton, S. D. P., & Padovan-Özdemir, M. (2020). Mangfoldighed og ligestilling i dagtilbud. Omfang—Forståelser—Holdninger—Tilgange [Forskningsrapport]. VIA University College; Forskningscenter for ledelse, organisation og samfund. https://bupl.dk/wp11content/uploads/2020/06/filer-mangfoldighed-og-ligestilling11i-dagtilbud_delrapport1_maj2020v2-19.pdf

Hattie, John. (2009). Visible Learning – a Synthesis of over 800 Meta-analyses Relating to Achievement. Routledge.

Hattie, John (2013). Synlig læring - for lærere. Dafolo

Hattie, John & Yates, Gregory C. R. (2013). Visible Learning and the Science of How We Learn. London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315885025>

Heyder, A., Kessels, U (2013). Is School Feminine? Implicit Gender Stereotyping of School as a Predictor of Academic Achievement. Sex Roles 69, 605–617. <https://doi.org/10.1007/s11199-013-0309-9>

Hutters, C., Nielsen, M. L., & Görlich, A. (2013). Dreng og piger på ungdomsuddannelserne: Hvad betyder køn for elevernes uddannelsespraksis? Center for Ungdomsforskning, DPU, Aarhus Universitet. <https://www.cefu.dk/media/349182/dreng-og-piger-pa-ungdomsuddannelserne-2013.pdf>

Højen, A., Bleses, D., Trecca, F., Vind, B. D., Andreasen, L. M. & Munkedal, S. (2020). Børn af forældre på overførselsindkomst: Udvikling af sprog og læsning. TrykFondens Børneforskningscenter. Institut for Økonomi.

Højen, A., Bleses, D., Jensen, P. & Dale, P. S. (2017). Patterns of educational achievement among groups of immigrant children in Denmark emerge already in preschool second-language and preliteracy skills. *Applied Psycholinguistics* (2019): 1–23.

Institut for Menneskerettigheder (2020). Minoritetskøn på erhvervsuddannelser. <https://menneskeret.dk/udgivelser/minoritetskoen-paa-erhvervsuddannelserne>

Institut for Menneskerettigheder (2024). Analyse om seksuel chikane på erhvervsuddannelser. <https://menneskeret.dk/files/media/document/Analyse%20om%20seksuel%20chikane%20p%C3%A5%20erhvervsuddannelser.pdf>

Langager, S, André Torre, Christian Christrup Kjeldsen og Anna Kathrine Frørup (2019). *Lær for Livet: De deltagende børn og deres trivselsmæssige udvikling*. Aarhus Universitetsforlag. Nationalt Center for Skoleforskning.

Mikkelsen, Maria Falk. (2013). "Lærernes baggrund: Kompetencer køn og erfaring". I *Lærere, undervisnings og elevpræstationer i folkeskolen*. Red. Søren C. Winter og Vibeke Lehmann Nielsen SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd 13:09. 207-224. <https://www.vive.dk/media/pure/yvrg1rzb/276021>

Muntoni, F., & Retelsdorf, J. (2018). Gender-specific teacher expectations in reading - The role of teachers' gender stereotypes. *Contemporary Educational Psychology*, 54(June): 212–220. <http://dx.doi.org/10.1016/j.cedpsych.2018.06.012>

Nordisk Ministerråd. (2021). Ändra föreställningar och bryt traditioner! Kön och jämställdhet i småbarnspedagogiken i Norden. <https://www.norden.org/sv/publication/andra-forestallningar-och-bryt-traditioner-kon-och-jamstallldhet-i-smabarnspedagogiken-i>

Nordisk Velfærdscenter. (2022). Leaving boys behind. <https://nordicwelfare.org/en/publikationer/leaving-boys-behind/>

NOU (2019). Nye sjanser – bedre læring – Kjønnsforskeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp. Utredning fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon. 25. august 2017 avgitt til Kunnskapsdepartementet 4. februar 2019. <https://www.regjeringen.no/contentassets/8b06e9565c9e403497cc79b9fdf5e177/no/pdfs/nou201920190003000dddpdfs.pdf>

Nowicki, E. A., & Lopata, J. (2017). Children's implicit and explicit gender stereotypes about mathematics and reading ability. *Social Psychology of Education*, 20(2): 329–345. <https://link.springer.com/article/10.1007/s11218-015-9313-y>

OECD. (2022). Gender stereotypes in education: Policies and practices to address gender stereotyping across OECD education systems. <https://doi.org/10.1787/19939019>

Petriwskyj et al. (2014). Towards inclusion: provision for diversity in the transition to school. *International Journal of Early Years Education*, 22 (4), 359-379. <https://doi.org/10.1080/09669760.2014.911078>

Prieto-Rodriguez, E., Sincocock, K., & Blackmore, K. (2020). STEM Initiatives Matter: Results from a Systematic Review of Secondary School Interventions for Girls. *International journal of science education*, 42(7), 1144-1161.

Rambøll (2021). Undersøgelse af mandligt personale i danske dagtilbud. Formandskabet for Rådet for Børns Læring. <https://www.uvm.dk/-/media/filer/rbl/2021/dec/211210-undersoegelse-af-mandligt-personale-i-danske-daginstitutioner.pdf>

Regeringen (2014). Aftale om Bedre og mere attraktive erhvervsuddannelser. <https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/udd/erhverv/pdf19/190220-aftale-om-bedre-og-mere-attraktive-erhvervsuddannelser.pdf>

Salikutluk, Z., & Heyne, S. (2017). Do Gender Roles and Norms Affect Performance in Maths? Impact of Adolescents' and their Peers' Gender Conceptions on Maths Grades. *European Sociological Review*, 33(3): 368–381. <https://academic.oup.com/esr/article-abstract/33/3/368/3858045?redirected-From=fulltext>

Thorsen, G. E. (2022). Mellem genkendelighed og forandring - En etnografisk undersøgelse af, hvordan børn konstitueres som piger og drenge i børnehaven. Roskilde Universitet. https://rucforsk.ruc.dk/ws/portalfiler/portal/86183036/Mellem_genkendelighed_og_forandring.pdf

Uddannelses- og Forskningsministeriet (2017). Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som pædagog. <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2017/354>

Uddannelses- og Forskningsstyrelsen (2021). Evaluering af pædagoguddannelsen. <https://ufm.dk/publikationer/2021/evaluering-af-paedagoguddannelsen/hovedrapport.pdf>

Uddannelses- og Forskningsministeriet (2023). Bekendtgørelse om uddannelsen professionsbachelor som lærer i folkeskolen. <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2023/374>

Undervisningsministeriet (2017). Rapport fra Udvalget om ligestilling i dagtilbud og uddannelse. <https://www.regeringen.dk/media/3737/170626-rapport-fra-udvalget-om-ligestilling-i-dagtilbud-og-uddannelse.pdf>

VIA (2020). Vidensgrundlag for praksisnær og anvendelsesorienteret undervisning: Slutrapport. <https://www.ucviden.dk/da/publications/vidensgrundlag-for-praksisn%C3%A6r-og-anvendelsesorienteret-undervisning>

VIVE (2019). Betydningen af kompetencedækning og læreruddannelsesbaggrund. Betydningen af kompetencedækning og læreruddannelsesbaggrund

VIVE (2022). Forklaringer på og konsekvenser af det kønsopdelte arbejdsmarked – En vidensoversigt. <https://www.vive.dk/media/pure/4vlb0lxj/22934241>

VIVE (2024). *LGBT+-elevers trivsel og mentale sundhed samt oplevelser af mobning, vold, chikane og diskrimination - En kortlægning for grundskolen, ungdomsuddannelserne og FGU-institutionerne*. <https://www.vive.dk/media/pure/yvrqymox/24573772>

Bilag 1: Ekspertgruppens samlede anbefalinger

1. Kønsstereotype og fordomsfulde forventninger til børn og unge skal modvirkes

Det er ekspertgruppens første hovedanbefaling, at der på tværs af dagtilbud, folkeskole og ungdomsuddannelser arbejdes systematisk med at modvirke stereotype og fordomsfulde forventninger til børn og unge baseret på deres køn – særligt med henblik på at fremme ligestilling og for at undgå stereotype fordomme og forventninger til drenge.

Dagtilbud

- Ekspertgruppen anbefaler, at kommunerne styrker den tidlige og målrettede indsats i dagtilbud i forhold til børn i udsatte positioner, så disse børn får lige deltagelsesmuligheder.
- Ekspertgruppen anbefaler, at stat og kommuner iværksætter systematiske forsøg med at reducere uhensigtsmæssige betydninger af køn for børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud ved at understøtte og udvikle en faglig refleksionspraksis som et led i den eksisterende evalueringskultur i dagtilbud med fokus på at fremme ligestilling og børns deltagelsesmuligheder. Forsøgene kan kvalificeres gennem efter- og videreuddannelse af det pædagogiske personale.

Folkeskole

- Ekspertgruppen anbefaler, at Børne- og Undervisningsministeriet igangsætter forsøg med at styrke en reflekteret pædagogisk praksis i folkeskolen med fokus på at fremme ligestilling og modvirke stereotype og fordomsfulde forventninger til elever på baggrund af deres køn og i stedet modsvare elevernes behov og egne forventninger. Forsøgene skal udvikle og inspirere praksis i undervisningen og bidrage til at skabe lige muligheder for alle børn uanset køn og social baggrund.
- Ekspertgruppen anbefaler, at kommunerne i samarbejde med folkeskolerne understøtter en mere varieret og praksisorienteret undervisning, der kombinerer teori og praksis med særlig fokus på at undgå kønsstereotyper i undervisningen. Dette skal bidrage til, at alle elever – og særligt elever, som ikke motiveres af undervisningen – sikres de bedste muligheder for faglig udvikling, læring og trivsel og de bedste deltagelsesmuligheder i folkeskolen.

Ungdomsuddannelser

- Ekspertgruppen anbefaler, at erhvervsskolerne fremmer ligestilling og modvirker uhensigtsmæssig forskelsbehandling ved at sætte øget fokus på at sikre trivsel og

motivation for kønsminoriteter på erhvervsuddannelserne, således at elever oplever trygge og inkluderende læringsmiljøer uanset køn. Ekspertgruppen anbefaler desuden, at Børne- og Undervisningsministeriet bidrager ved at stille læringskonsulenter til rådighed for dette arbejde samt udarbejder et katalog med eksempler på arbejdet med køn. Endelig anbefales det, at ledelsen på erhvervsskolerne, herunder bestyrelsen, sikrer, at indsatser, der er koblet til at mindske uhensigtsmæssige betydninger af køn, prioriteres på et strategisk niveau.

- Ekspertgruppen anbefaler, at Børne- og Undervisningsministeriet i samarbejde med gymnasierne udvikler inspirationsmateriale til, hvordan man kan fremme deltagelseskultur på de gymnasiale uddannelser. I forlængelse heraf opfordres gymnasiernes ledelse til i samarbejde med elever og lærere at italesætte ligestilling og uhensigtsmæssige betydninger af køn i forhold til faglige normer og forventninger.
- Ekspertgruppen anbefaler, at Børne- og Undervisningsministeriets fag- og læringskonsulenter, der bidrager til gymnasiernes kvalitetsudvikling ved at tilbyde rådgivning og faglig sparring, kompetenceudvikles til at kunne understøtte gymnasierne med pædagogiske og didaktiske problemstillinger, som kan bidrage til at fremme ligestilling og reducere uhensigtsmæssige betydninger af køn og kønsstereotype forestillinger for faglig udvikling og læring og trivsel.

2. Behov for styrket faglighed om køn

Det er ekspertgruppens anden hovedanbefaling at styrke opkvalificeringen af fagprofessionelle og lederes faglighed om kønsperspektivet på tværs af dagtilbud, folkeskole og ungdomsuddannelse i grunduddannelse og efter- og videreuddannelse. Det kan bidrage til at understøtte fagprofessionelle i arbejdet med at fremme ligestilling og nedbringe uhensigtsmæssige forventninger til køn i relation til børn og unges faglige udvikling, læring og trivsel. Opkvalificeringens gennemslagskraft i praksis forudsætter, at der er tilstrækkeligt med kvalificeret fagprofessionelle på tværs af områderne. Heri ligger dels, at der bør rekrutteres tilstrækkeligt med uddannet personale, ligesom der dels bør arbejdes for at skabe en mere heterogen personalegruppe, som i højere grad afspejler det omkringliggende samfund, så alle børn og unge bliver mødt af voksne, som de kan identificere sig med.

Dagtilbud

- Ekspertgruppen anbefaler, at stat og kommuner har fokus på at opnå en mere mangfoldig personalegruppe i dagtilbud – også i indsatsen for rekruttering af mere uddannet personale.

Folkeskole

- Ekspertgruppen anbefaler, at køns- og ligestillingsperspektiver i undervisningen indarbejdes yderligere i læreruddannelsen og i efter/videreuddannelsen samt i relevante lederuddannelser, så samfundsperspektiver og refleksioner om betydningen af køn for elevernes faglige udvikling, læring og trivsel bliver en del af lærernes grundfaglighed og løbende efteruddannelse. Ligeledes bør studie- og uddannelsesvejledere i højere grad uddannes i vejledningspraksis, der kan bidrage til at modvirke kønsstereotype uddannelsesvalg.

Ungdomsuddannelser

- Ekspertgruppen anbefaler, at den obligatoriske diplomuddannelse af lærere og vejledere på erhvervsuddannelserne skal indeholde viden om ligestilling og om, hvordan uhensigtsmæssige betydninger af køn i forhold til faglige resultater og frafald kan reduceres, og minoritetskøn kan fastholdes, så køn ikke er en barriere for faglige resultater.
- Ekspertgruppen anbefaler, at gymnasielærere som en del af pædagogikum undervises i, hvordan man fremmer ligestilling og mindsker uhensigtsmæssige betydninger af køn for elevers faglige udvikling, læring og trivsel, og hvordan forskellige arbejds- og undervisningsformer og klasserumsledelse kan bryde med det.

3. Styrket fokus på køn i forbindelse med overgange og uddannelsesvejledning

Det er ekspertgruppens tredje hovedanbefaling, at dagtilbud, folkeskoler og ungdomsuddannelser skal arbejde med ligestilling og styrke fokus på køn i forbindelse med overgange mellem dagtilbud og folkeskole og mellem folkeskole og ungdomsuddannelser. Det kan fx ske ved at opnå større viden om årsager til udsat skolestart og dårlige faglige resultater og ved at styrke forberedelsen til introduktionskurser og brobygningsforløb i folkeskolen og øge fokus på køns betydning i uddannelsesvejledningen i folkeskolen.

Folkeskole

- Ekspertgruppen anbefaler, at Børne- og Undervisningsministeriet gennemfører en undersøgelse, der kan belyse forskelle i og konsekvenser af skoleudsættelser på kommune- og skoleniveau. Skoleudsættelser bliver særligt brugt til drenge. Undersøgelsen skal afdække årsager og skabe et handlingsanvisende grundlag for kommunernes praksis, så de kan arbejde mere informeret med skoleudsættelser i fremtiden.
- Ekspertgruppen anbefaler, at elever i folkeskolen får en bredere uddannelsesvejledning i forhold til ungdomsuddannelserne, herunder om indhold og krav på de forskellige uddannelser. Dette bør bl.a. ske ved mere systematisk forberedelse og efterbehandling af introduktionskurser og brobygningsaktiviteter og ved at opdatere UddannelsesGuiden, så kønsstereotype fremstillinger af uddannelserne undgås.

Ungdomsuddannelser

- Ekspertgruppen anbefaler, at de faglige udvalg, erhvervsskolernes bestyrelser og digitale vejledningsplatforme, som fx UddannelsesGuiden, afdækker, om der er behov for at revidere deres kommunikationsindsatser om erhvervsuddannelserne med fokus på at undgå kønsstereotyper og sætter fokus på diversitet i forhold til køn, etnicitet, seksualitet, religion m.v. i fremtidige rekrutteringskampagner. Samtidig bør der udarbejdes et katalog over kommunikative indsatser, der tidligere har været virkningsfulde i forhold til at tiltrække minoritetskøn til erhvervsuddannelserne.

4. Forsknings- og vidensindsats omkring ligestilling og køn skal samles og systematiseres

Det er ekspertgruppens fjerde hovedanbefaling, at der organiseres en national og systematisk forsknings- og vidensindsats med henblik på at styrke en professionel pædagogisk praksis for at fremme ligestilling og bidrage til at mindske u hensigtsmæssige betydninger af køn i forhold til børn og unges faglige udvikling, læring og trivsel på tværs af dagtilbud, folkeskole og ungdomsuddannelse.

Dagtilbud

- Ekspertgruppen anbefaler, at regeringen prioriterer midler til forsøgs- og udviklingsaktiviteter med fokus på køn i pædagogisk praksis, så kommuner og uddannelsesinstitutioner i samarbejde kan udvikle indsatser, som kan understøtte fagligheden inden for kønsreflekteret pædagogik på pædagoguddannelsen, den pædagogiske assistentuddannelse, pædagogiske videre- og efteruddannelser og i den pædagogiske praksis.

Folkeskole

- Ekspertgruppen anbefaler, at kommunerne understøtter en databaseret ledelsespraksis på folkeskolerne, der kan være med til at sikre refleksion over, hvilke forståelser af køn der er på spil i den pædagogiske praksis. Det skal føre til en undervisning, som fremmer ligestilling og nedbringer u hensigtsmæssige betydninger af køn for faglig udvikling, læring og trivsel.

Ungdomsuddannelser

- Ekspertgruppen anbefaler, at Børne- og Undervisningsministeriet iværksætter et analysearbejde med henblik på at afdække omfanget af de pædagogiske og didaktiske udfordringer knyttet til køn på erhvervsuddannelserne, herunder spørgsmålet om frafald af minoritetskøn og forekomsten af kønsrelaterede og andre stereotyper i forbindelse med indgåelse af uddannelsesaftaler.
- Ekspertgruppen anbefaler, at Børne- og Undervisningsministeriet igangsætter en analyse af årsager til forskelle mellem standpunkts- og prøve karakterer for drenge og piger inden for alle fagområder, herunder forskellige både mundtlige og skriftlige prøveformers betydning, med henblik på at nedbringe disse forskelle.

5. Opdatering af lovgivning for at understøtte en kønsreflekteret praksis

Det er ekspertgruppens femte hovedanbefaling, at ved en opdatering af lovgivningens formålsparagraffer skal overvejelser om at fremme ligestilling og understøtte udviklingen af kønsreflekteret praksis inden for dagtilbud, folkeskole og ungdomsuddannelser indgå. Det skal i givet fald bidrage til, at man politisk, ledelsesmæssigt og pædagogisk forpligtes til en sammenhængende og systematisk indsats for at nedbringe betydningen af køn for børn og unges faglige udvikling, læring og trivsel, så alle – uanset køn – får samme muligheder for at udleve deres fulde potentiale.

Dagtilbud

- Ekspertgruppen anbefaler, at ved en revision af dagtilbudslovens formålsparagraf eller reglerne om den pædagogiske læreplan skal det overvejes at fastsætte regler, som indebærer, at det pædagogiske personale skal arbejde for at fremme ligestilling og modvirke kønsstereotyp praksis, så alle børn får mulighed for at udleve deres fulde potentiale.

Folkeskole

- Ekspertgruppen anbefaler, at ved en revision af folkeskolens formålsparagraf eller læreplaner skal overvejelser om at tilføje en formulering om at fremme ligestilling og modvirke kønsstereotyp praksis indgå. Det skal i givet fald bidrage til, at alle elever uanset køn udfordres optimalt fagligt og med afsæt i deres forudsætninger og potentiale.

Ungdomsuddannelser

- Ekspertgruppen anbefaler, at ved en revision af erhvervsskolelovens formålsparagraf skal overvejelser om at tilføje en formulering om at fremme ligestilling og modvirke kønsstereotyp praksis indgå. Det skal i givet fald bidrage til, at alle elever uanset køn udfordres optimalt fagligt og med afsæt i deres forudsætninger og potentiale.

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET